

DAUGAVPILS UNIVERSITĀTE

Ineta Zīmele – Šteina

HOLISTISKĀ PIEEJA KLAVIERSPĒLES
MĀCĪBU LĪDZEKĻA IZVEIDEI 5-7 GADUS
VECIEM BĒRNIEM

Promocijas darba kopsavilkums
pedagoģijas zinātņu nozarē
mūzikas pedagoģijas apakšnozarē

Darba zinātniskā vadītāja:
Dr. paed., prof. Jeļena Davidova

DAUGAVPILS, 2013

DAUGAVPILS UNIVERSITĀTE
DAUGAVPILS UNIVERSITY

Ineta Zīmele – Šteina

**HOLISTISKĀ PIEEJA KLAVIERSPĒLES MĀCĪBU LĪDZEKĻA
IZVEIDEI**

5-7 GADUS VECIEM BĒRNIEM

**A HOLISTIC APPROACH TO DEVELOPING A PIANO TEACHING AID
FOR 5-7 YEAR-OLD CHILDREN**

Promocijas darba kopsavilkums
pedagoģijas zinātņu nozarē
mūzikas pedagoģijas apakšnozarē

Summary of the thesis for
obtaining the doctoral degree
Branch (music) pedagogy

Darba zinātniskā vadītāja:
Dr. paed., prof. Jeļena Davidova

Daugavpils, 2013

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Šis darbs izstrādāts ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu projektā
«Atbalsts Daugavpils Universitātes doktora studiju īstenošanai»
Vienošanās Nr. 2009/0140/1DP/1.1.2.1.2/09/IPIA/VIAA/015

Promocijas darbs izstrādāts: laika periodā no 2008.gada līdz 2012.gadam.

Doktora studiju programma: Pedagoģija, apakšnozare – nozaru (mūzikas) pedagoģija.

Promocijas darba zinātniskā vadītāja:

Daugavpils Universitātes Izglītības un vadības fakultātes Pedagoģijas un pedagoģiskās psiholoģijas katedras profesore, Dr. paed. Jeļena Davidova.

Oficiālie recenzenti:

- 1. Prof., Dr. paed. A.Šļahova (Daugavpils Universitāte)
- 2. Prof., Dr.art. I.Grauzdiņa (Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija)
- 3. Prof., PhD. T.Selke (Tallinas Universitāte)

Promocijas darba aizstāvēšana notiks Daugavpils Universitātes Pedagoģijas zinātnes nozares Promocijas padomes atklātajā sēdē 2013.gada 10.maijā Daugavpilī, Parādes ielā 1, 417.auditorijā plkst 12.00.

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu var iepazīties:

- Daugavpils Universitātes bibliotēkā Daugavpilī Saules ielā 1/3,
- Daugavpils Universitātes Ilgtspējīgas izglītības institūtā Daugavpilī Parādes 1 – 432,
- Latgales Centrālajā bibliotēkā Daugavpilī,
- DU mājas lapā <http://du.lv/lv/zinatne/promocija/darbi>

Atsauksmes sūtīt: Pedagoģijas zinātnes nozares Promocijas padomes sekretārei Daugavpilī, Parādes ielā 1, LV-5400, tālrunis 29739686, e-pasts: marite.kravale@du.lv

Pedagoģijas zinātnes nozares Promocijas padomes sekretāre:Dr.paed. Mārīte Kravale-Pauliņa, Daugavpils Universitātes Izglītības un vadības fakultātes Ilgtspējīgas izglītības institūta pētniece.

SATURS

IEVADS	6
1. KLAVIERSPĒLES MĀCĪBU LĪDZEKLIS: VĒSTURE, ANALĪZE.....	15
1.1. Mācību līdzeklis un mācību grāmata: teorija, vēsture, prakse.....	15
1.2. Baltijas klavierspēles mācību līdzekļu izpēte un rezultāti.....	17
2. SKOLOTĀJU UN SKOLĒNU VECĀKU VIEDOKĻI PAR KLAVIERSPĒLES MĀCĪBU LĪDZEKĻIEM IESĀCĒJIEM.....	21
2.1. Latvijas skolotāju viedokļu par klavierspēles mācību līdzekli iesācējiem izpēte	21
2.2. Latvijas skolēnu vecāku viedokļu par klavierspēles mācību līdzekli iesācējiem izpēte	23
3. HOLISTISKĀ PIEEJA KĀ MĀCĪBU LĪDZEKĻA IZVEIDES PRINCIPU UN IZVĒRTĒŠANAS KRITĒRIJU METODOLOĢISKAIS PAMATS.....	24
3.1. Holistiskās pieejas raksturojums.....	24
3.2. Uz holistisko pieeju balstītā klavierspēles mācību līdzekļa izveide.....	26
3.3. Uz holistisko pieeju balstītā mācību līdzekļa veidošanas principi un mācību līdzekļa izvērtēšanas kritēriji.....	28
4. UZ HOLISTISKO PIEEJU BALSTĪTS MĀCĪBU LĪDZEKLIS „KLAVIERSPĒLES ĀBECĪTE DOREMI”: BŪTĪBA UN IZVĒRTĒŠANA	29
4.1. Izstrādātā mācību līdzekļa “Klavierspēles ābecīte DoReMi” raksturojums.....	29
4.2. Mācību līdzekļa izvērtēšana.....	34
Secinājumi	35

CONTENT

INTRODUCTION.....	38
1. A PIANO TEACHING AID: HISTORY, ANALYSIS.....	48
1.1. A Teaching Aid and a Textbook: Theory, History, Practice.....	48
1.2. Investigation on the Baltic Piano Teaching Aids and the Results Obtained.....	51
2. OPINIONS OF TEACHERS AND PUPILS' PARENTS ABOUT A PIANO TEACHING AID FOR THE BEGINNERS.....	54
2.1. Investigation on the opinions of Latvian Teachers about a Piano Teaching Aid for the Beginners.....	54
2.2. Investigation on the opinions of Pupils' Parents about a Piano Teaching Aid for the Beginners.....	56
3. HOLISTIC APPROACH AS A METHODOLOGICAL BASIS OF TEACHING AID DEVELOPMENT PRINCIPLES AND EVALUATION CRITERIA.....	58
3.1. Characterization of a Holistic Approach.....	58
3.2. Development of a Holistic Approach-Based Teaching Aid.....	60
3.3. Principles of Developing a Holistic Approach-Based Teaching Aid and Evaluation Criteria of a Teaching Aid.....	62
4. A HOLISTIC APPROACH-BASED TEACHING AID "KLAVIERSPĒLES ĀBECĪTE DOREMI" [Piano ABC DOREMI]: ESSENCE AND EVALUATION.....	63
4.1. Characterization of the Developed Teaching Aid "Klavierspēles ābecīte DOREMI".....	63
4.2. Evaluation of a Teaching Aid.....	68
Conclusions	69

IEVADS

Latvijas klavierspēles pedagogija pēdējos gados attīstās strauji. Par to liecina tālākminētie zinātnieku pētījumi: D.Zariņa (1984, 2003, 2005, 2009), J.Davidovas (1999), M.Sīles (2000, 2002, 2003, 2006), J.Birzkopa (1999, 2000), T.Bogdanovas (2002; 2003), I.Direktorenko (2002, 2009, 2010), N.Lūses(2003), L.Maļkovas (2004, 2006, 2009, 2011), kuros tiek pasvītota mūzikas labvēlīgā ietekme personības izaugsmē. Tas ir tikai stiprinājis sabiedrības uzskatus par nozīmīgo mūzikas lomu personības izaugsmē un bērna attīstībā.

Līdz ar paradigmu maiņu sabiedrībā – no patērēšanas un izmantošanas uz saglabāšanu un ilgtspējības nodrošināšanu, šobrīd arī izglītībā (tai skaitā muzikālajā izglītībā) ir nepieciešamība ieviest jaunas, mūsdienīgas teorētiskās pieejas (*Laszlo, 1991; Kuhn, 1996*). Sabiedrība tiecas uz izglītošanos un sadarbību kā nepārtrauktu procesu: bērnu attīstības sekmēšanā uzsvars tiek pārcelts no satura apguves uz izziņas darbību un tās kvalitatīvu norisi, kā arī uz katra bērna individuālo izaugsmi, kam piešķirta galvenā vērtība skolēncentrētās paradigmas kontekstā.

Mūsdienās ir vērojamas izmaiņas izglītībā: īpašs akcents tiek likts pārejai no teorētiskām zināšanām uz praksi, no mācīšanas uz mācīšanos. Aizvien populārāka kļūst mājmacība, alternatīvās skolas, kurās ar skolotāju un skolēnu vecāku palīdzību tiek izglītoti skolēni, kā arī mācīšana un mācīšanās tiek pielāgotas katra skolēna dabiskajam attīstības tempam. Piemēram, pēdējo divu gadu laikā Latvijā darbu uzsāka vairākas alternatīvās skolas, kuras balstās Latviskajā dzīvesziņā (Valmieras Baltā skola, Ikšķiles Brīvā skola, Dzīvā skola, Brīvā Māras skola).

Mācību process nav iedomājams bez mācību grāmatas. Tā ir joprojām svarīga visos izglītības līmeņos – gan pirmsskolā, gan sākumskolā, gan augstskolā, gan mūžizglītībā. Tāpat jāatzīmē, ka mācību grāmata ir svarīga ne tikai skolēnam, bet arī skolēna vecākiem un skolotājam. Ja pieaugušam cilvēkam, apgūstot klavierspēli, pašam ir iespēja izvēlēties mācību grāmatas vai mācību līdzekļus un to izvēle ir diezgan plaša, tad 5-7 gadus vecam bērnam klavierspēlē Latvijā šī izvēle ir diezgan ierobežota, jo pieejamie mācību līdzekļi idejiski un vizuāli neatbilst mūsdienu prasībām.

Mūsdienās mācību grāmatas funkcijas paplašinās, to izmanto ne tikai informācijas ieguvei, bet arī zināšanu papildināšanai un eksperimentēšanai ar tām, līdz ar to promocijas darbā jēdzieni *mācību grāmata* un *mācību līdzeklis* netiek nodalīti.

Latvijā un ārpus tās tiek izstrādāti projekti un veikti vairāki zinātniskie pētījumi, kuri aktualizē mācību grāmatu vērtēšanu, veidošanu, izmantošanu utt. Piemēram, Latviešu Valodas aģentūra ar ESF atbalstu ir izveidojusi un organizējusi pedagogu programmu ar mērķi pilnveidot autoru profesionālo kompetenci, sniegt ieteikumus un konsultācijas, kā veidot, aprobēt un sagatavot izdošanai mācību līdzekļus (*Latviešu Valodas aģentūra, 2008*). Mācību grāmatu

ievērojamo nozīmi mācību procesā aktualizē jau 11 notikušās starptautiskās IARTEM (International Association for Research on Textbooks and Educational Media) konferences, kurās tiek pārstāvēti dalībnieki no visiem kontinentiem, un kuras tiek veltītas tieši mācību grāmatu saturaveidošanai, kā arī izglītības medijiem.

Analizējot plašāk izmantotās mācību grāmatas klavierspēles iesācējiem Lielbritānijā, Oksfordas Klavieru grupas (The Oxford Piano Group) dibinātāja un direktore S.Kačkarta (S.Cathcart) ir veikusipētījumu Londonas Izglītības Institutā (*Cathcart, 2011*) par muzikālajām prasmēm, kuras tiek attīstītas bērnam ar katras konkrētās mācību grāmatas palīdzību. Ar šo pētījumu autore akcentē klavierspēles grāmatas lomu bērna turpmākajā muzikālajā attīstībā un izvirza jautājumus turpmākajiem pētījumiem par skolotāju lomu mācību grāmatu izvēlē, par ilgstošu bērna motivāciju. Šajā kontekstā mācību grāmata tiek skatīta kā neatņemama un nozīmīga mācību procesa sastāvdaļa.

Jāuzsver ir skolotāja loma mācību līdzekļa izveidē, jo mācību līdzekli nevar sastādīt cilvēks, kuram nav atbilstošas kompetences attiecīgajā mācību priekšmetā.

Mācību grāmatas veidošana ir viens no skolotāja radošuma un kvalitātes rādītājiem. Ir gandarījums, ka atsevišķas sabiedriskās organizācijas izvirza uzdevumus: celt zināšanu prestižu Latvijā, stimulēt pedagogu, zinātnieku un citu personu iesaistīšanos Latvijas talantīgāko jauniešu izglītošanā, popularizēt talantīgos skolēnus un to sasniegumus, viņu darba vadītājus un atbalstītājus (*Ata Kronvalda Fonds, 2011*). Tas ļauj ik gadu piešķirt prēmijas, diplomus, stipendijaszinātniekiem, speciālistiem, pedagogiem un studentiem, kur viens no trim vērtēšanas kritērijiem ir „izstrādāti un publicēti mācību līdzekļi” (*turpat*). Tas norāda, ka kvalitatīvi izveidots mācību līdzeklis ceļ skolotāja vērtību sabiedrībā, apliecinot viņa talantu un daudzveidīgās prasmes.

Viss iepriekšminētais liecina, ka ir nepieciešamība pēc fundamentāla pētījuma Latvijā par mācību līdzekļiem, to veidošanu, izvērtēšanu, atbilstību konkrētam bērnu un skolēnu vecumam.

Notis, tāpat kā burti, ir grafiski simboli, kurus bērns mācās atpazīt pakāpeniski jau no pirmsskolas vecuma. Prasme lasīt un atpazīt dažādus tekstus un simbolus veicina „vērtīborientācijas veidošanos un iesaistīšanos sabiedrības ilgtspējīgas attīstības veicināšanā” (*Zariņa, 2012, 24*). Jāatzīmē, ka vecākais pirmsskolas vecums un jaunākais skolas vecums, kas atbilst 5-7 gadu vecumam, ir visdinamiskākais attīstības ziņā. Tas nozīmē, ka bērns šajā vecumā sasniedz tādu fiziskā un garīgā brieduma pakāpi, kas nodrošina sistemātiski mācīties. Arī Harvarda Universitātes pētījums par bērna attīstību agrā bērnībā parādīja, ka smadzeņu darbībā 5-7 gadi ir pēdējais augstākais punkts līknē, kurā ir atzīmēta augsta kognitīvā funkcija (*Nelson, 1999*). Tas norāda, ka 5-7 gadu vecums ir nozīmīgs bērna izziņas, saskarsmes, augšanas, stimulācijas un citu vajadzību attīstība (*Howard-Jones, 2007; Blakemore&Frith, 2005*). Par

nepieciešamību vērst uzmanību izglītībai jau pirmsskolas vecumā tiek minēts gan Eiropas Komisijas pamatnostādnēs, gan Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam (Kīlis, 2009), atzīmējot šo agrīno vecumu par labvēlīgu radošas personības veidošanā.

Kultūras ministrijas projektā „Kultūra – vērtības un kapitāls ilgtspējīgai attīstībai” tiek atzīmēts, ka Latvijas kapitāls ir kultūras mantojums un radošums (*Latvijas Republikas Kultūras ministrija, b.g.*). Lai mācību līdzeklis būtu atbilstošs nākotnes izglītības paradigmai un veicinātu skolēnu radošumu, iztēli, svarīgi domāt par tautas mantojumu – tautasdziesmām, tajā pašā laikā neaizmirstot pasaules kultūras vērtības (*Vīķe-Freiberga, 2010*).

Tā kā mācību process nav nemainīgs, bet ir tā nemitīgā attīstībā, tas ir noteicis holisma filosofiju kā visaptverošu pamatu mācību līdzekļa izveides principu un vērtēšanas kritēriju veidošanai klavierspēlē. Holisma filosofija sakrīt ar 21. gadsimta pedagogijas zinātnes tendencēm. Sakarā ar to, ka holistiskā pieeja harmonizē ar cilvēka dabiskajiem attīstības cikliem, holisma pieeja mācību līdzekļa veidošanā ir nepieciešama, lai bērni varētu attīstīt savu talantu pakāpeniski pilnveidojot prasmes.

Latvijā nav zinātniskās literatūras par klavierspēles (arī instrumentspēles) mācību līdzekļiem, kurā tiktu izvērtētas šobrīd izmantojamās mācību grāmatas klavierspēles iesācējiem. Dotajā promocijas darbā tiek izpētītas mūsdienās Latvijā izmantojamās klavierspēles mācību grāmatas iesācējiem. Salīdzinājumam tiek analizētas arī citu valstu mācību grāmatas.

Nepieciešamība pētīt mācību līdzekli klavierspēlē 5-7 gadus veciem bērniem ir radusies autorei savas pedagoģiskās pieredzes analīzes rezultātā, apspriežot šo problēmu ar klavierspēles skolotājiem Latvijā, piedaloties konferencēs dažādās valstīs.

Lai risinātu iepriekšminētās problēmas, tika izvēlēts darba temats: „**Holistiskā pieeja mācību līdzekļa izveidei klavierspēlē 5-7 gadus veciem bērniem**”.

Pētījuma objekts: mācību līdzekļa izveide 5-7 gadus veciem bērniem klavierspēles apguvei.

Izstrādāt mācību līdzekļu izveides principus un izvērtēšanas kritērijus, kā arī izveidot un izvērtēt holistiskā pieejā balstītu klavierspēles mācību līdzekli 5-7 gadus veciem bērniem.

Pētījuma priekšmets: holistiskā pieejā balstīta klavierspēles mācību līdzekļa izveides principi un izvērtēšanas kritēriji.

Pētījuma mērķis: Izstrādāt mācību līdzekļu izveides principus un izvērtēšanas kritērijus, kā arī izveidot un izvērtēt holistiskā pieejā balstītu klavierspēles mācību līdzekli 5-7 gadus veciem bērniem.

Pētījuma jautājumi:

1. Vai šobrīd izmantojamie klavierspēles mācību līdzekļi Latvijā iesācējiem atbilst mūsdienu mācību grāmatas kvalitātes principiem?

2. Kāds ir Latvijas klavierspēles skolotāju un bērnu vecāku viedoklis par klavierspēles (instrumentspēles) mācību grāmatu iesācējiem?
3. Kādi ir holistiska mācību līdzekļa veidošanas principi un vērtēšanas kritēriji?
4. Vai jaunizveidotais mācību līdzeklis „Klavierspēles ābecīte Do Re MI” atbilst apstiprinātajiem standartiem un klavierspēles mācību programmām Latvijā?

Pētījuma uzdevumi:

1. Veikt Baltijas klavierspēles mācību līdzekļu analīzi 5-7 gadus veciem bērniem.
2. Noteikt pašreiz esošās problēmas klavierspēles mācību līdzekļos iesācējiem (5-7- gadus veciem bērniem) Latvijā, veicot Latvijas skolotāju un skolēnu vecāku aptauju.
3. Analizējot filosofisko, psiholoģisko, pedagoģisko un metodisko literatūru par 5-7 gadus veciem bērniem, izveidot holistiska mācību līdzekļa veidošanas principus un vērtēšanas kritērijus.
4. Izstrādāt un izvērtēt uz holistisko pieeju balstītu klavierspēles mācību līdzekli 5-7 gadus veciem bērniem.

Pētīšanas metodes:

1. Zinātniskās literatūras un citu pētījumu rezultātu analīze;
2. Baltijas valstu klavierspēles mācību grāmatu iesācējiem salīdzinošā analīze;
3. Daļēji strukturēta intervija;
4. Skolotāju un skolēnu vecāku aptaujas;
5. Ekspertatzinumu metode.

Pētījuma metodoloģiskais pamats:

- Holisms: (*Dewey, 1920; Smuts, 1926; Freire, 1974; Capra, 1982; Miller, 1986, 2007; Gang, 1989; Salīte, 1993; Clark, 1997; Lieģeniece, 1999; Miller, 2007; Sīle, 2000, 2002, 2003; Bokmeldere, 2001; Goulmens, 2001; Kandavniece, 2004; Amirs & Moosavi, 2007; Bundsgaard & Hansen, 2009*).
- Mācību grāmatu vērtēšana, veidošana, izmantošana (*Зыев, 1983; Chambliss & Calfee, 1998; Choppin, 2000; Mikk, 2000; Sīle, 2003a, 2003b; Issitt, 2004; Bundsgaard & Hansen, 2009; 2011; Sikorova & Cervenkova, 2009; Pingel, 2010; Cathcart, 2011; Valcke, 2011*).
- Instrumentspēles pedagoģijas atziņas (*Людомырова, 1950; Shor, 1989; Sīle, 1996, 2000, 2002, 2003; Davidova, 1999; Birzkops, 1999, 2000; Direktorenko, 2002, 2009, 2010; Feingold, 2002; Bogdanova, 2003; Lūse, 2003; Zariņš, 2003, 2005, 2009; Maļkova, 2004, 2006, 2009, 2011; Mills, 2004; Melbārde, 2007; Creech, 2009; Davidova & Gončarova, 2010; Fernandez, 2012*).

- 5-7 gadu veca bērna psiholoģiskais raksturojums un mācību uztveres tipi (*Ļubļinska, 1979; Коломинский & Панько, 1988; Выготский, 1991; Пиаже, 1994; Švarca, 1997; Puškarevs & Golubeva, 1999; Svence, 1999; Vuorinens & Tūnala, 1999; Ojala, 2004; Ревская, 2006; Раананен, 2007*).

Pētījuma bāzi veido 353 respondenti: 195 Latvijas klavierspēles skolotājas, 152

Latvijas instrumentspēles iesācēju vecāki, 5 eksperti, izdevniecības „Zvaigzne ABC” viena pārstāve.

Pētījuma posmi:

- 1) 2008.gads. Darba metodoloģiskā pamatojuma veidošana, teorētisko atziņu izpēte. Definētas pētījumu veidojošās problēmas. Noteikts pētījuma zinātniskais aparāts, analizēta teorētiskā literatūras analīze par pētījuma problemātiku. Tiek atlasīti materiāli mācību līdzeklim klavierspēlē 5-7 gadus veciem bērniem.
- 2) 2009.gads. Veikti pētījumi par mācību saturu klavierspēles mācību grāmatās iesācējiem (*Zīmele, 2009; Zīmele-Šteina, 2009*), kā arī analizēti Baltijas valstu mācību līdzekļi klavierspēles iesācējiem (*Zīmele-Šteina, 2010a*). Veikta mācību līdzekļu klasifikācija un apkopoti pedagoģiskie principi (*Zīmele-Šteina, 2010b*).
- 3) 2010.gads. Tiek analizēti Latvijas autoru (*Zīmele-Šteina, 2011c*) un Baltijas autoru (*Zīmele-Šteina, 2011b*) sastādītie mācību līdzekļi klavierspēles iesācējiem. Tiek veikta Latvijas klavierspēles skolotāju aptauja par šobrīd izmantojamajiem mācību līdzekļiem (*Zīmele-Šteina, 2012*) par ideālo mācību līdzekli skolotāju skatījumā (*Zīmele-Šteina, 2011d*). Tiek apkopota informācija par četriem populārākajiem šobrīd izmantojamajiem mācību līdzekļiem klavierspēles iesācējiem Latvijā (*Zīmele-Šteina, 2011a*).
- 4) 2011.gads. Tiek veikta klavierspēles iesācēju vecāku aptauja ar mērķi noskaidrot viņu viedokli par klavierspēles mācību līdzekļa saturu un poligrāfijas kvalitāti, lai tas būtu saprotams ne tikai bērniem, bet arī viņu vecākiem, kuri interesējas un piedalās mācību procesā. Šajā aptaujā piedalās vienas pilsētas skolas ar padziļinātu mūzikas apguvi vecāki (*Zīmele-Šteina, 2011b*). Lai rezultātus papildinātu, tiek izveidota otra aptauja, kurā piedalās vecāki no dažādām skolām: vispārizglītojošās skolas ar padziļinātu mūzikas apguvi (divas ar latviešu mācību valodu un viena ar krievu mācību valodu), divu lauku mūzikas skolas bērnu un vienas pilsētas mūzikas skolas vecāki. Tiek analizēti klavierspēles mācību līdzekļi, lai noteiktu holisma iezīmes tajos (*Zīmele-Šteina, 2011e*), noteikti holistiskie klavierspēles mācību grāmatas izveides principi. Norisinās darbi pie klavierspēles mācību līdzekļa izveidošanas.

5) 2012.gads. Pētījuma rezultātu analīze. Mācību līdzekļa sagatavošana un izvērtēšana.

Promocijas darba struktūru veido ievads, 4 daļas, secinājumi, literatūras saraksts, pielikumi. Kopumā analizēti 166 zinātniskās, metodiskās literatūras avoti, normatīvie dokumenti, mācību grāmatas latviešu, angļu, vācu, franču un krievu valodā; 9 interneta resursi un 11 mācību grāmatas latviešu, krievu, igauņu un lietuviešu valodā. Teorētiskā un empīriskā pētījuma gaitā gūto atziņu rezultāti ir attēloti 26 tabulās un 1 attēlā.

Pētījuma zinātniskā novitāte:

1. Pirmo reizi Latvijā tiek veikts pētījums par mācību līdzekļa izveidi klavierspēlē: tiek veikta Baltijas klavierspēles mācību līdzekļu analīze 5-7 gadus veciem bērniem, kā arī izpēte par klavierspēlē izmantojamiem mācību līdzekļiem iesācējiem mūsdienās Latvijā;
2. Tiek izstrādāti holisma pieejā balstīti mācību līdzekļa veidošanas principi un izvērtēšanas kritēriji;
3. Pētījuma gaitā izstrādātais klavierspēles mācību līdzeklis ir zinātniski pamatots un izvērtēts, izmantojot ekspertzinumu metodi.

Pētījuma praktiskā nozīme:

1. Tiek apkopota informācija un veikta analīze par klavierspēles mācību līdzekļiem mūsdienās;
2. Holistikā pieejā izveidotais mācību līdzeklis ir noderīgs klavierspēles skolotājiem pedagoģiskajā praksē ar klavierspēles iesācējiem;
3. Mācību grāmatu autori un izdevniecības var izmantot klavierspēles iesācēju mācību līdzekļu izveidei izstrādātos principus un izvērtēšanas kritērijus.

Aizstāvēšanai izvirzītās tēzes:

1. Instrumentspēles mācību līdzekli raksturo principu kopums un atvērtība, kas balstās holistikā filozofijā: pakāpenība (mācību materiāla izveidē, mācību saturā), uzskatāmība, mūzikas materiāla daudzveidība, kompakturnums, sistematiskums, estētiskums, nacionālais - multinacionālais, uztveramība (atbilstība uztveres tipiem), atbilstība vecumposmu īpatnībām, pašrade (iespēja pašam sacerēt skaņdarbus, ritma vingrinājumus, noteikt atskaņošanas tempu, un tml.) un zinātniskums. atvērtība
2. Holistikā pieejā balstīts mācību līdzeklis „Klavierspēles ābecīte DoReMi” atbilst Izglītības un zinātnes ministrijā apstiprinātajiem standartiem un Kultūras ministrijas ieteicamajām klavierspēles mācību programmām Latvijā, kā arī mūsdienu tendencēm izglītībā, jo balstās uz bērnu vajadzībām un interesēm un tiek veidots tā, lai tas būtu saprotams un izmantojams bērniem ar dažādiem uztveres tipiem. Liekot par pamatu

holisma filosofiju, mācību līdzeklis tiek skatīts veselumā: mācību saturs, poligrāfija, darbības veidi, bērna, skolotāja un vecāku mijiedarbība.

3. Ņemot vērā mūsdienu izglītībai raksturīgās tendences (skolotāju un vecāku sadarbība mūsdienās, lasītprasmes veicināšana, zināšanu iegūšana praksē, zināšanu un prasmju integrēšana, klavierspēles skaņdarbu daudzveidība, mācību metožu daudzveidība, fokusēšanās uz mācīšanos) holistiskā pieejā balstīta klavierspēles mācību līdzekļa 5-7-gadus veciem bērniem izvērtēšanas kritēriji ir:

- mācību līdzekļa izmantošana sekmē intelektuālo, emocionālo, radošo spēju attīstību;
- mācību līdzekļa izveidē ņemti vērā dažādi mācīšanās stili, kas bērnam atvieglo mācību satura apguvi;
- mācību līdzekļa izmantošana veicina audzēkņa muzikāli radošās darbības pieredzes uzkrāšanu;
- izmantojot mācību grāmatu, bērns iepazīst latviešu folkloru, oriģinālo mūziku, kā arī gūst priekšstatu par citu kultūru mūziku;
- ar mācību līdzekļa palīdzību var kvalitatīvi apgūt pamatprasmes klavierspēlē;
- ar mācību līdzekļa palīdzību var apgūt mūzikas valodas elementus, kā arī klavierspēles jaunrades veidus;
- mācību grāmatas formāts atbilst 5-7 gadus veca bērna uztveres attīstības līmenim;
- izmantojot mācību līdzekli, bērns tiek motivēts sevi pārbaudīt un patstāvīgi organizēt savu darbu;
- izmantojot mācību līdzekli, vecākiem vieglāk palīdzēt bērnam klavierspēles apgūvē;
- mācību līdzeklis ir izmantojams ārpus skolas (piemēram, gatavojot mājas koncertus, apgūstot klavierspēli pulciņos un mājāmācībā);
- mācību līdzeklis paredz bērnam iespēju aktīvi līdzdarboties un iesaistoties mācību procesā (piemēram, nosakot izvēlēto skaņdarbu tempu un raksturu);
- mācību grāmatas teksti, valoda ir saprotama bērnam;
- mācību grāmatā izmantotas daudzveidīgas mācību metodes.

Pētījuma rezultātu aprobācija

A. Zinātniskās publikācijas

1. Zīmele-Šteina, I. (2012). Piano playing teaching aids for beginners: Analysis of the current situation and future prospects. *A.Šļahova (Ed.) Proceedings of the 7th International Conference "Person. Color. Nature. Music"*. Daugavpils: Daugavpils University, 286 – 295. ISBN 978-9984-14-556-3

2. Zīmele-Šteina, I. (2011a). The opinion of Latvian pre-school and first-form pupils' parents about textbooks on instrument playing. *Problems in Music Pedagogy*, 9, 67-77. ISSN 1691-2721
3. Zīmele-Šteina, I. (2011b). Piano playing textbooks for novices in the Baltic States: Critical analysis. *G.Tchibozo (Ed.) Proceedings of the 3rd Paris International Conference on Education, Economy and Society*. Strasbourg (France): Analytrics, 641-650. ISBN 979-10-90365-00-1
4. Zīmele-Šteina, I. (2011c). Methodological analysis of Latvian national schools of piano playing. *H.Ruismaki, & I.Ruokonen (Eds.) Arts and Skills – Source of Well-being*. Helsinki: University of Helsinki, 203-212. ISBN 978-952-10-6855-3; ISSN 1799-2508
5. Zīmele-Šteina, I. (2011d). Opinions of Latvia's piano teachers about ideal study aid for the current situation and future prospects. *Proceedings of the 9th international JTSFS/BBCC Conference „Sustainable Development. Culture. Education”*. Šiauliai: Šiauliu universiteto leidykla, 58. ISBN 978-609-430-068-4
6. Zīmele-Šteina, I. (2010a). Mācību līdzekļu klasifikācija un pedagoģiskie principi. 5. *Starptautiskās konferences „Teorija praksei mūsdienu sabiedrības izglītībā” materiāli*. Rīga: RPIVA, 476 – 481. ISBN 978-9934-8060-5-6
7. Zīmele-Šteina, I. (2010b). The evaluation of the Baltic States piano playing textbook for beginners by applying EEPG quality principles of textbook evaluation. *T.Selke, G.Lock, & M.Moistlik (Eds.) Evaluation, Reflectivity and Teaching Methodologies in the Framework of Multi-cultural Understanding*. Tallinn: Tallinn University Institute of Fine Arts, Department of Music & MEYTT, 81-83. ISBN 078-9949-463-00-8
8. Zīmele-Šteina, I. (2009a). Designing the study content for teaching piano playing to 5-7 year old children. *J.Davidova (Ed.) Proceedings of the 6th International Scientific Conference "Problems in Music Pedagogy"*. Daugavpils: Daugavpils University, 249 – 258. ISBN 978-9984-14-450-4
9. Zīmele, I. (2009b). Contemporary content for piano playing with beginners in Latvia as viewed from sustainable perspective. *Proceedings of the 6th International Conference "Person. Color. Nature. Music"*. Daugavpils: Saule, 41 – 42. ISBN 978-9984-14-434-4

B. Dalība starptautiskajās konferencēs:

- 2012.g. 1.-5.aprīlis. Starptautiskā žurnāla „International Journal of Arts and Sciences” Starptautiskā Akadēmisko disciplīnu konference Vīnē (Austrija).
- 2011.g. 28.-30.septembris. 11. Starptautiskā zinātniskā IARTEM konference „Representation of Otherness” Kauņā (Lietuva).

- 2011. g. 22.– 23.septembris. 7.Starptautiskā zinātniskā konference „Mūzikas pedagogijas problēmas” Daugavpils Universitātē.
- 2011.g. 20.-23.jūlijs. 3. Starptautiskā zinātniskā konference „Education, Economy & Society” Parīzē (Francija).
- 2011.g. 18.-21.maijs. 9. Starptautiskā JTEFS/BBCC konference „Sustainable Development. Culture. Education” Šauļu Universitātē (Lietuva).
- 2011.g. 10.-15.maijs. 7. Starptautiskā zinātniskā konference „Person. Color. Nature. Music” Daugavpils Universitātē.
- 2011.g. 12.-16.aprīlis. 7. Starptautiskā zinātniskā konference „Research in Music Education” Ekseteras Universitātē (Lielbritānija).
- 2010.g. 5.-6.novembris. 15. Starptautiskā kreativitātes konference „Kreativitātes izpētes un paaugstināšanas nozīme cilvēkresursu attīstībā” Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijā.
- 2010.g. 8.oktobris. 3. Starptautiskā zinātniskā konference „Arts and Skills – Source of Well-being” Helsinkos (Somija).
- 2010.g. 7.-8.maijs. ATEE Starptautiskā konference „Teacher of the 21st Century: Quality education for quality teaching” Latvijas Universitātē.
- 2010. g. 15.-17.aprīlis. 3. Starptautiskā zinātniskā konference „Music Education Yesterday, Today, Tomorrow” Tallinas Universitātē (Igaunija).
- 2010.g. 25.-27.marts. 5. Starptautiskā konference „Teorija praksei mūsdienu sabiedrības izglītībā” Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijā.
- 2009.g. 6.-7.novembris. 14. Starptautiskā kreativitātes konference „Kreativitāte individualitātes dzīves gaitā” Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijā.
- 2009. g. 25.-27.septembris. 6. Starptautiskā zinātniskā konference „Mūzikas pedagogijas problēmas” Daugavpils Universitātē.
- 2009.g. 5.-7. maijs. 6. Starptautiskā zinātniskā konference “Person. Color. Nature. Music” Daugavpils Universitātē.

Pateicība

Darbs izstrādāts, pateicoties ESF projekta "Atbalsts Daugavpils Universitātes doktora studiju īstenošanai" (Nr. 2009/0140/1DP/1.1.2.1.2/09/IPIA/VIAA/015) atbalstam.

1. KLAVIERSPĒLES MĀCĪBU LĪDZEKLIS: VĒSTURE, ANALĪZE

1.1. Mācību līdzeklis un mācību grāmata: teorija, vēsture, prakse

Jebkura grāmata ir notikumu un parādību lieciniece. Tā liecina par savu laiku, cilvēkiem, par viņu uzkrātās pieredzes līmeni. Lai cilvēki pārņemtu pieredzi, labi ir noderējušas un joprojām noder grāmatas. Arī 20.gadsimtā mācību līdzeklis ieņem svarīgu vietu sistemātiskā zināšanu apgūvē.

Precizējot dažādu ar mācību grāmatu saistītu terminu izmantojamību pedagoģijā (mācību grāmata, mācību līdzeklis), jāatzīmē, ka pētījumā tiks skatīti dažādi zinātnieku piedāvātie pētījumi šajā jomā.

D.Zujevs (*Зубев, 1983*), norāda, ka vispārīzglītojošo priekšmetu mācību līdzeklī ir izglītības mācību saturs un darbības veidi, V.Bespaļko (*Беспалько, 1988*) mācību līdzekli definē kā kompleksu informācijas modeli, savukārt I.Lerners un N.Šahmajevs (*Лернер & Шахмаев, 1992*) mācību līdzekli definē no mācību satura pozīcijas: kā sociālas pieredzes un sociāla pieprasījuma materializēto formu. Autori mācību līdzekļa izveidē apvieno gan idejasgan pieredzē radušos novērojumus (*Mikk, 2000*).

21.gadsimts mācību grāmatai uzstāda jaunus uzdevumus: paralēli mācību programmas atspoguļošanai un pateicoties satura loģiskai organizācijai, tā kļūst interesantāka, saprotamāka un atpazīstamāka. Mācību grāmata orientējas uz jaunu paradigmu - skolēncentrētu.

Mācību grāmata kļūst starpdisciplināra, jo to veidojot, tiek ņemtas vērā sabiedrībā dominējošās vērtības, konkrētas akadēmiskās disciplīnas, autora redzējums un jaunākie tehnoloģiju sasniegumi, līdz ar to mācību grāmatā atspoguļojas tās pielietojamības daudzveidība (*Issitt, 2004*).

Izglītības paradigmai orientējoties uz ilgtspējību, liekot akcentus uz veselumu un personības individuālu attīstību, jāpārskata arī mācību līdzekļa veidošanas principi un izvērtēšanas kritēriji, iekļaujot tajos uz skolēna izzīņu un praktisku darbību vērstu saturu (no mācīšanas uz mācīšanos), kā arī ņemot vērā skolotāju un vecāku lomu.

Analizējot mācību grāmatas veidošanas nosacījumus, tiek aktualizētas problēmas Latvijas pedagoģijā bērncentrētas paradigmas kontekstā: mācību satura pārslodze, problēmas jauno skolotāju sagatavošanā, neviennozīmīgie viedokļi skolēnu mācību sasniegumu izvērtēšanā, vienpusīgs mācību satura pasniegšanas (atainošanas) veids, mācību līdzekļu autori nepazīst skolas vidi (*Latviešu Valodas aģentūra, 2008*).

Mācību līdzekļu saturs un izveide tiek diskutēti zinātniskās konferencēs. Zinātniskie pētījumi par mācību grāmatām tiek veikti gan rietumos (Bundsgaard & Hansen, 2009; 2011;

Sikorova & Cervenkova, 2009; Pingel, 2010; Cathcart, 2011), gan austrumos (Лернер & Шахмаев; 1992), taču Latvijā par mācību līdzekļiem tiek rakstīts tikai atsevišķos zinātniskajos darbos bakalaura un maģistra līmenī Daugavpils Universitātē, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā, Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijā. Promocijas darbi Latvijā par mācību līdzekļu izveides problēmām līdz šim nav izstrādāti, īpaši klavierspēlē, kas ir specifiska mākslas joma.

Zinātnieki vērš uzmanību uz to, ka bērna individualitāte klavierspēles mācību procesā netiek novērtēta, un visa uzmanība tiek pievērsta tehnisko iemaņu attīstībai (Богданова, 2002), ka klavierspēles sākumposmā mācību procesā personības veseluma attīstība nenotiek, bet tiek attīstītas tikai konkrētas pianistiskās prasmes (Sīle, 2002; Zariņš, 2009).

Kā pirmā, kura vērsusi uzmanību uz klavierspēles mācību līdzekļu vēsturi, ir mūzikas zinātniece un pedagoģe M.Sīle (Sīle, 2003). Salīdzinot ar to, kādas klavierspēles mācību grāmatas tika radītas līdz 20.gadsimta vidum, jāpiemin, ka šobrīd no tām praksē vēl joprojām tiek izmantotas divas mācību grāmatas klavierspēles iesācējiem. No vienas puses, tas liecina par grāmatās veiksmīgi izmantoto (mācību) metodiku, lai arī, izmantojot tās, mūsdienīgi (21.gadsimta) skaņdarbi skolotājam ir jāmeklē pašam. No otras puses, vairāk kā pusgadsimtu vecas mācību grāmatas izmantošana var liecināt par mācību līdzekļu trūkumu latviešu valodā klavierspēles iesācējiem.

Latvijas pirmās brīvvalsts laikā, līdz 1940.gadam tika sarakstīti piecimācību līdzekļi klavierspēlē, no kuriem tika publicēti trīs:

- E.Vīgners „Klavierspēles un absolūtās dzirdes attīstības pamatkurss” (1924);
- D.Soste „Klavieru skola” (1928);
- A.Žilinskis „Klavieru spēles skola” (1935, 1938, 1942, 1947).

Jāatzīmē, ka no šīm izdotajām mācību grāmatām A.Žilinska „Klavieru spēles skola” tiek izmantota darbam ar klavierspēles iesācējiem mūsdienās.

Tāpat jāpiemin tas, ka tika izdoti seši oriģinālskaņdarbu krājumi (J.Graubiņš; J.Ķepītis; J.Mediņš; L.Reinholde; A.Žilinskis) iesācējiem, četri programmatiskie klavierminiatūru cikli un krājumi (I.Paļēvičs; N.Dauge; A.Reinholde; J.Graubiņš) iesācējiem, kā arī seši vingrinājumu krājumi (L.Bētiņš; E.Vīgners; O.Zīverss). Visi šie autori bija Latvijai nozīmīgi komponisti un pedagogi, kuri devuši lielu ieguldījumu ne tikai Latvijas mūzikas dzīvē, bet arī klavierspēles pedagoģijas attīstībā.

Atbilstoši laika garam, kas valdīja vēsturiskajā posmā līdz 1919.gadam un posmā no 1919.gada līdz 1940.gadam, mācību saturā vērojamas gan vācu romantismam raksturīgās iezīmes, gan tautiskuma kopšana. Latviešu autoru mācību līdzekļi klavierspēles iesācējiem šajā laika periodā tiek veidoti gan kā klavieru spēles skolas (Soste, 1928; Žilinskis, 1935), gan kā

krājumi ar tematiskiem nosaukumiem (piemēram, J.Ķepītis (1933) Koklētājs; J.Graubiņš (1928) Spēlmanītis) (*Sīle, 2003*). Jāatzīmē, ka D.Sostes un A.Žilinska klavierspēles skolas ir mācību līdzekļi ar atbilstošām prasībām: piemēram, tiek izskaidroti nošu augstumi, nošu nosaukumi. Savukārt J.Ķepīša „Koklētājs” un J.Graubiņa „Spēlmanītis” ir pēc grūtības pakāpes sakārtotu skaņdarbu krājumi, kuriem doti atbilstoši tematiski nosaukumi. Klavierspēles skolu strukturālā uzbūve ir dažāda: metodiskais materiāls ir sakārtots vienā grāmatā (J.Mediņš (1940) „Pirmā nošu burtnīca klavierēm”), divās daļās divās grāmatās (D.Soste (1928) „Klavieru skola”), kā arī četrās burtnīcās 16 *tabelēs* (E.Vīgners (1924) „Klavieru spēles un absolūtās dzirdes attīstības pamatkurss”). Tas liecina par to, ka mācību līdzekļu autori vienlaicīgi ir bijuši arī klavierspēles skolotāji, kuri savā pedagoģiskajā praksē ir meklējuši arvien labākus veidus mācību līdzekļa satura veidošanai, cenšoties atrast daudzveidīgākas metodes, tādējādi nodrošinot dažādību mācību līdzekļa satura izvēlē.

Dažādība atspoguļojas arī klavierspēles repertuāra atlasē, kas ir pietiekami plaša: tajā ir latviešu tautasdziesmas un baznīcas korāļu apdares, autoru oriģināldarbi, kā arī klavierspēles pamatu apguve noris vienlaikus ar dzirdes attīstību. Metodiskie norādījumi mācību līdzekļos adresēti gan skolēnam un skolotājam, gan tikai skolotājam. Taču, tā kā vairums autoru uzrunā tieši skolotāju, tad attiecībā uz skolēniem veidojas metodisko rekomendāciju deficīts, ja autors savus norādījumus npublicē, tiek dota rīcības brīvība radošai mācību materiāla izmantošanai skolotāja pedagoģiskajā darbībā (*Sīle, 2003*). Tā skolotājs var atrast optimālāko risinājumu skaņdarba apgūvē, pielāgojot to katram skolēnam individuāli.

Lai iepazītu klaviatūru, visās klavierspēles skolās tiek ieteikts orientēties pēc melno taustiņu grupām. Piemēram, sameklējot divu melno taustiņu grupu, vai attiecīgi trīs melno taustiņu grupu, var atrast pārējos taustiņus.

Problemātikas izpētei ir nepieciešama mācību līdzekļu analīze, tādēļ nākamajā apakšnodaļā tiks veikta Latvijas, Lietuvas un Igaunijas autoru mācību līdzekļu izpēte.

1.2. Baltijas klavierspēles mācību līdzekļu izpēte un rezultāti

Lai iegūtu pilnīgu redzējumu par Baltijas klavierspēles skolām, jāņem vērā attiecīgā reģiona īpatnības filozofiskā plāksnē: no dabas, senatnes, klusuma un mīlestības viedokļiem, kā arī dažādo valstu literatūras un kultūras mijiedarbības. Humānisma un latviskās kultūras meklējumos ir nepieciešams skats no malas, būšana vienatnē kā pretstats masu kultūrai, centieni meklēt kultūru sapratni senajā vēsturē, Sengrieķu literatūrā, latviešu dainās, Jaunajā derībā (*Grīslis, 2010*).

Taču šī pētījuma uzdevums izanalizēt Latvijas un Baltijas autoru klavierspēles skolas iesācējiem, lai gūtu priekšstatu, kādi didaktiskie un poligrāfiskie principi jāņem vērā sastādot jaunu klavierspēles mācību līdzekli 5-7 gadus veciem bērniem, lai viņi ar interesi un ar prieku sekmīgi varētu apgūt klavierspēli gan patstāvīgi, gan ar skolotāju, gan ar vecāku palīdzību.

Kopumā tika analizētas septiņas klavierspēles skolas iesācējiem. Piecas no tām ir latviešu autoru klavierspēles skolas iesācējiem: V.Zosts, I.Zāne, I.Kalniņš (1994) „Klavieru spēles skola”; A.Žilinskis (b.g.) „Klavieru spēles skola”; A.Vītoliņš (1991) „Dziedāsim, rotāsim”; B.Ozoliņa, T.Rozenberga (1999) „Pirmie soļi klavierspēle”; G.Melbārde, M.Sīle (1997) „Klavierspēles ābece”, viena Igaunijas autora klavierspēles skola (L.Kolar (1994) „Algus” (*algus* –no igauņu val.- *sākums*)) un viena Lietuvas autores klavierspēles skola iesācējiem: V.Krakauskaite „Jaunasis pianistas” (*jaunasis pianistas* – no lietuviešu val. - *jaunais pianists*).Lietuviešu klavierspēles skola tika izvēlēta tādēļ, ka šī grāmata ir tikusi pārizdota vairākas reizes, (2008.gadā iznācis piektais papildinātais izdevums) un tā piesaistīja uzmanību ar atraktīvām krāsām un darba burtnīcu. Igaņu krājums „Algus” (1994) tika izvēlēts pēc sarunām dažāda līmeņa konferenču laikā ar Igaunijas klavierspēles skolotājām, kuras savā praksē izmanto šo krājumu.

Vēlreiz, precizējot jēdzienu izvēli, jāatzīmē, ka pēc mācību līdzekļu klasifikācijas, mācību grāmatas arī ir mācību līdzekļi. Tā kā apgāds „Zvaigzne ABC” un Eiropas mācību grāmatu izdevēju grupa (European Education Publishers Group -EEPG) mācību līdzekļu analīzē izmanto jēdzienu *mācību grāmata*, tad Baltijas valstu klavierspēles mācību līdzekļi šajā apakšnodaļā tekstā arī tiks analizēti izmantojot jēdzienu *mācību grāmata*.

Mācību grāmatas tika analizētas, izmantojot izdevniecības „Zvaigzne ABC” mācību grāmatu kvalitātes pamatprincipus (*Mācību grāmatu kvalitātes pamatprincipi, 2009*, praktiskos ieteikumus mācību grāmatu veidošanā (*Praktiski padomi mācību grāmatas struktūras izveidei, 2009*), kuri ir izstrādāti apgādā, apkopojot Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības satura un eksaminācijas centrā izstrādātos „Ieteikumus mācību literatūras veidotājiem un vērtētājiem” (*Andersone, Maslo, Krūze, Rutka & Žogla, 1999*), Izglītības un zinātnes ministrijas izstrādātos „Komplektizdevuma novērtēšanas kritērijus”. (http://visc.gov.lv/aktualitates/normdok/i09044_1p.pdf). Tas tiek atspoguļots zem katra mācību grāmatas nosaukuma un sadalīts trijās daļās (A.,B.,C.). Eiropas Izglītības izdevēju grupas (EEPG -European Educational Publishers Group) noteiktie vispārīgie kvalitātes principi mācību grāmatu kvalitātes standarti, kuri ir veidoti ievērojot EEPG „Labākā skolas grāmatas godalga” starptautiskās žūrijas atzinumus, Utrehtas Universitātes Izglītības studiju un konsultāciju centra (Centre for Educational Studies and Consultancy) un Stērlingas Universitātes Izdevēju studiju centra (Centre for Publishing Studies) izstrādātos metodiskos norādījumus, kā arī Starptautiskās

mācību grāmatu un izglītības mediju asociācijas (IARTEM - The International Association for Textbooks and Educational Media) publikācijas tiek atspoguļoti tabulās.

Analizējot klavierspēles mācību grāmatas, tiek izmantoti visi astoņi kvalitātes principi (atbilstība (1), caurspīdīgums (2), uzticamība (3), pievilcīgums (4), elastība (5), vispārīgums (6), dalība (7), socializācija (8)) pēc kuriem vadās arī EEPG žūrija, izvērtējot dažādu mācību priekšmetu mācību grāmatas.

Lai arī mācību grāmatas ir izdotas pat vairākus gadu desmitus atpakaļ, un, iespējams, nonāk pretrunās ar EEPG vispārīgās kvalitātes principiem objektīvu iemeslu dēļ (piemēram, A.Žilinska grāmatā nevar būt 21.gadsimta skaņdarbi, jo tā ir izdota 1935.gadā), taču, tā kā analizējamās grāmatas skolotāji turpina izmantot savā darbā ar klavierspēles iesācējiem, tad tās tiek analizētas atbilstoši mūsdienām.

Apkopojot veikto mācību līdzekļu analīzi jāsecina: kopumā mācību līdzekļu saturs un temati atbilst mācību mērķim, klavierspēles apguves sākumposmam (pakāpeniska iepazīstināšana ar nošu nosaukumiem, līnijkopām, nošu atslēgām), par ko liecina arī nosaukumi (*ābece; klavierspēle iesācējiem*). Mācību līdzekļu autori ievadvārdus adresē gan bērniem, gan viņu skolotājiem. Visi mācību līdzekļi ir apjomīgi un, no autoru puses ir paredzēti vienam un/vai diviem mācību gadiem, atkarībā no skolēna individuālās attīstības.

Mācību grāmatu satura kvalitātē ieteicams vērst uzmanību tam, lai paralēli klasiķu darbiem tiktu izmantoti mūsdienu komponistu darbi un apdares. Papildinot saturu, ieteicami ir klausāmie materiāli (CD vai pievienotas adreses no interneta vietnes). Analizējot klavierspēles iesācēja mācību grāmatas, izmantojot EEPG kvalitātes principus un izdevniecības „Zvaigzne ABC” mācību grāmatu kvalitātes principus, jāatzīst, ka, veidojot klavierspēles mācību līdzekli iesācējam individuālajām nodarbībām, ne visi kvalitātes principi pilnvērtīgi ir piemērojami piemēram, *socializācijas* princips, ar ko tiek domāta iejūtības veicināšana (kas raksturīgs grupu nodarbībām).

Izmantojot mācību grāmatu izvērtēšanā EEPG kvalitātes principus, nākas secināt, ka tie ir pārāk plaši un nekonkrēti klavierspēles mācību grāmatu izvērtēšanai. Šajā sakarā var minēt *socializācijas* principu, kas paredz attīstīt dažādu sociālo prasmju izmantošanu mācību stundā ar mācību grāmatas palīdzību. Klavierspēlē grupu darbs, prezentācija, interaktīvās mācību metodes nav izmantojamas tradicionāli (piemēram, skaņdarba atskaņošana nav iespējama, izmantojot prezentāciju). Klavierspēles mācību procesā šāda veida metodes izpaužas savādāk: tā var būt sadarbība starp diviem līdz trim skolēniem, kuri atsevišķi sagatavojot savu instrumenta partiju, mācās atskaņot skaņdarbu kopā vienādi augstā līmenī. Klasē grupu darbs atšķiras ar to, ka prezentējot grupas darbu visiem grupas dalībniekiem nav jābūt ar vienādi augstu zināšanu un prasmju līmeni. Klavierspēlē spēlēšana skolotāja vai ieraksta pavadījumā arī ir pieskaitāma pie

papildus prasmēm, tāskolēns mācās sadarboties ar citu ansambļa dalībnieku. Prasme sadarboties un būt iejūtīgam ir veicināma ne mācību līdzeklī, bet mācību procesā, kur pasākumos un koncertos kopmuzicēšanas laikā, kad sastopas vairāki skolēni un vērtējot viens otra sasniegumus, mācās līdzīgi skaņdarba tēlam vai izpildītāja satraukumā radītajām kļūdām.

Analizējot vienu no mācību līdzekļu EEPG kvalitātes principiem (*vispārīgums*), kurš ir saistīts ar interneta materiālu izmantošana mācību līdzeklī, nākas secināt, ka sabiedrībā ir diskusijas par interneta materiālu nepieciešamību 5-7 gadus veciem bērniem, tas tiek argumentēts ar datoratkarības veidošanos, skolēnu redzes bojāšanu ar ilgu datora lietošanu. Pret iespēju pielietot internetu mācību stundās ir cits arguments: instrumentspēles telpu sliktais stāvoklis, klasēs nav datoru ar interneta pieslēgumu, kā arī tas, ka ne visi skolotāji lieto datoru un internetu.

Veiktais pētījums apstiprina M.Sīles (*Sīle, 2000*) pētījuma rezultātus, kuros tiek atzīmēts, ka klavierspēlē ir mācību līdzekļu vienveidība. Lai gan jāpiebilst, ka šajā mācību līdzekļu daudzveidībā tomēr pastāv vienveidība tieši starp klavierspēles skolām latviešu valodā un vienveidība mācību metožu un mācību paņēmieni piedāvājumā. Pievēršoties klavierspēles repertuāra pieejamībai, daudzveidībai un izmantojamībai mācību līdzekļos instrumentspēles mācību procesā, jāpiemin, ka klavierspēles mācību programmās joprojām tiek ieteikti izmantošanai 15 un vairāk gadus veci, nepārstrādāti krājumi. Kā piemēru var minēt trīs dažādu (viena mūzikas skola, divas skolas ar padziļinātu mūzikas apguvi) skolu klavierspēles programmas. Visās programmās kā pirmā ieteicamā klavierspēles mācību grāmata, tiek minēta krievu autora sastādītā un Krievijā izdotā "Klavierspēles skola" A.Nikolajeva redakcijā krievu valodā (Фортепианная игра под ред. А.Николаева, 1988). Šo tendenci apliecina arī pētījumā iegūtie dati, kurā vairāk kā 80% Latvijas klavierspēles skolotāju izmanto tieši šo krājumu (*Zīmele-Šteina 2011c, 2012*).

Baltijas autoru klavierspēles mācību līdzekļu analīzes rezultātā var secināt, ka neviena no izvērtētajām septiņām klavierspēles skolām iesācējiem neļauj pilnvērtīgi, radoši apgūt klavierspēli vecākā pirmsskolas un jaunākā skolas vecuma bērniem bez skolotāja nepārtrauktas līdzdalības. Tādēļ mūsdienās, veidojot mācību līdzekli, tas būtu jāpapildina ar sekojošiem ieteikumiem:

- Repertuārs būtu jāpapildina ar dažādu žanru un dažādu laikmetu mūziku;
- Jāparedz dažādu darbības veidu pielietojums (piemēram, ne tikai ansambļa muzicēšana, bet arī ritmizēšana, dziedāšana, paralēli zīmēšanai/krāsošanai, instrumenta izzināšanai, nošu rakstīšanai), kas papildinātu arī mācību līdzeklī iekļautās mācību metodes un paņēmienus;

- Skaņdarbu apguve jāparedz tādā secībā, lai skolēns bez skolotāja palīdzības varētu spēlēt dažus skaņdarbus uz priekšu, un mācību līdzeklis rosinātu skolēnā interesi paplašināt redzesloku, darboties patstāvīgi;
- Nošu šrifta lielums ir jāveido ņemot vērā vecumposma īpatnības (maza lieluma notis klavierspēles iesācējam nav pieņemamas);
- Ar mācību līdzekļa palīdzību jārada pozitīvas emocijas skolēnā, skolotājā un vecākos, papildinot to ar dzīvespriecīgiem zīmējumiem, skaņdarbu nosaukumiem, fonogrammu aranžējumiem un tekstiem.

Apkopojot veikto mācību līdzekļu analīzi pēc EEPG un Izdevniecības „Zvaigzne ABC” kvalitātes principiem, var secināt, ka tie ir traktēti pārāk plaši un vispārināti, jo ir paredzēti dažādu mācību priekšmetu grupu stundu mācību līdzekļu vērtēšanai, tādēļ klavierspēles mācību līdzekļa veidošanai un vērtēšanai būtu jāveido atsevišķi mācību līdzekļa veidošanas principi un vērtēšanas kritēriji, kuri atspoguļotu klavierspēles mācību priekšmeta specifiku un atbilstu skolēna interesēm un vajadzībām klavierspēles mācību procesā.

2. SKOLOTĀJU UN SKOLĒNU VECĀKU VIEDOKĻI PAR KLAVIERSPĒLES MĀCĪBU LĪDZEKĻIEM IESĀCĒJIEM

2.1. Latvijas skolotāju viedokļu par klavierspēles mācību līdzekli iesācējiem izpēte

Mācību procesā tiek uzsvērta tieši skolotāja nozīme jaunā mūziķa skološanā. Tādēļ ir svarīgi uzzināt skolotāju viedokli par klavierspēles mācību līdzekļiem, kurus viņi izmanto, un kādus mācību līdzekļus viņi gribētu izmantot. Klavierspēles skolotāju (N=165) aptauja tika veikta 2011.gadā no janvāra līdz martam. Tās dalībnieki bija visplašākā spektra klavierspēles skolotāji, kuri darbojas ar iesācējiem (privātskolotāji, vispārizglītojošo skolu klavierspēles skolotāji, studiju skolotāji).

Aptauja tika organizēta, izstrādājot aptaujas anketas un nosūtot tās elektroniski, privātām studijām, skolām, kuras darbojas ar klavierspēles iesācējiem Latvijā (piemēram: *Yamahas mūzikas skola, Suzuki metode, Orff mūzikas studija*).

Šie rezultāti tika papildināti ar trīs augstskolu studentu viedokļiem, jo, kā rāda prakse, tad vēl mācoties augstākajās mācību iestādēs, studentiem jau ir sava pieredze darbā ar instrumentspēles audzēkņiem (*Mills, 2004; Fernandez, 2012*). Kopumā tika saņemtas 195 aizpildītas aptaujas anketas, no kurām derīgas bija 165 aptaujas anketas.

Aptaujas anketa sastāv no 11 jautājumiem. *Pirmie seši jautājumi* bija par dzimumu, vecumu, reģionu, darba stāžu, iegūto izglītību un darba vietu (mūzikas skola, vispārizglītojošā skola vai darbs privāti).

Septītajā jautājumā tika norādītas 19 dažādu autoru klavierspēles mācību līdzekļi (latviešu, krievu, ukraiņu angļu, amerikāņu, vācu). Skolotājiem bija iespēja atzīmēt, kurus no minētajiem klavierspēles mācību līdzekļiem viņi izmanto, uzrakstīt pēc viņu domām mācību līdzekļos vērtīgo un trūkumus, kā arī pierakstīt sarakstā neminētās grāmatas, kuras viņi izmanto.

Astotais jautājums ietvēra sevī izvērtēšanai četrus faktoros: mācību grāmatas formāts (1), palīglīdzekļi mācību grāmatai (2), saturs (3) un noformējums (4), kuri respondentiem tika piedāvāti izvērtēšanai kā 30 mācību līdzekļa komponenti, kurus pētījuma dalībnieki vērtēja pēc 3 punktu skalas (*ļoti svarīgi, ne īpaši svarīgi, un mazsvarīgi*). Komponenti tika veidoti vadoties pēc veiktās mācību līdzekļu analīzes un promocijas autores 15 gadu darba pieredzes mūzikas skolā, skolā ar padziļinātu mūzikas apguvi, vadot privātstundas un strādājot nošu izdevniecībā. Lai pārliecinātos par šiem novērojumiem un nojautām, tika atlasīti visi iespējamie mācību līdzekļa komponenti un doti izvērtēšanai klavierspēles skolotājiem (piemēram, *CD*; grāmata ar lieliem burtiem, glosārijs, zīmējumi, satura rādītājs ir sakārtots pēc alfabēta, uzlīmes, skaņdarbu žanri).

Dalībnieki (N=165) pārstāvēja visus Latvijas reģionus, iekļaujot Latgali (N=42), Kurzemi (N=13), Vidzemi (N=42), Zemgali (N=21), un Rīgu (N=47). Respondentu vecuma amplitūda bija no 19 līdz 70 gadiem, ar un bez darba pieredzes.

Aptaujā tika pārstāvētas visas skolotāju darbības jomas – mūzikas skolas skolotāji; skolotāji, kuri strādā skolā ar padziļinātu mūzikas apguvi; privāti, kā arī māca klavierspēli, un papildus darbojas citā jomā saistībā ar mūziku (piemēram, vada vokālo ansambli).

Devītais jautājums- atvērta tipa jautājums, kurā skolotāji tika lūgti ierakstīt ideālā mācību līdzekļa īpašības. Tā kā atbildes, lai noskaidrotu skolotāju viedokli un izveidotu vēlamā mācību līdzekļa profilu klavierspēles iesācējiem, tika analizētas izmantojot kvalitatīvo pētījuma metodi – kvalitatīvo kontentanalīzi (*Mayring, 2000; Weber, 1990; Pipere, Reunamo, & Jones, 2010; Mārtinsons, 2011*), tad tika ņemtas vērā visas iesūtītās aptaujas anketas (N=195). No tām tika atlasītas visas tās anketas, kurās skolotāji izteica savu viedokli jautājumā par „*ideālo mācību līdzekli*”. Kopumā uz šo jautājumu bija atbildējuši 120 skolotāji. Atvērta tipa jautājums tika izvēlēts, lai varētu iegūt niansētāku respondentu viedokli par klavierspēles mācību līdzekli iesācējiem, ļaujot skolotājiem izteikt viedokli brīvā formā.

Apkopojot pētījuma rezultātus, skolotāji par svarīgiem atzīst sekojošu mācību līdzekļa veidošanas faktoros: vizuālās īpašības; saturs; darbības veidi; poligrāfija.

Spriežot no izsmelošajām skolotāju atbildēm aptaujas anketās, skolotāji izvērtē mācību grāmatas un cenšas atrast katram skolēnam piemērotāko, katrai individuālai pedagoģiskai situācijai vērtīgāko grāmatu, kas atbilst skolotāja lomai jaunajā izglītības paradigmā – iedvesmot, būt sajūsmā, palīdzēt, kas var vairot skolēnu interesi par mācīšanos. Tas nozīmē, ka atbilstoša mācību grāmata var veicināt mācīšanos un palīdzēt tajā ne tikai skolēniem, bet arī skolotājiem.

Klavierspēles sākumposmā ir vērojama interese par nodarbībām no skolēnu vecāku puses. Tas nozīmē, ka mācību līdzeklis ir saistošs arī skolēnu vecākiem, kuri palīdz skolēniem orientēties mācību līdzeklī gatavojoties nākamajai nodarbībai. Tas apliecina viņu vēlmi piedalīties mācību procesā: tādēļ mācību līdzekļa izveidē tiek ņemts vērā arī vecāku viedoklis (Creech, 2009), kas tiek apkopots pētījuma nākamajā apakšnodaļā.

2.2. Latvijas skolēnu vecāku viedokļu par klavierspēles mācību līdzekli iesācējiem izpēte

Promocijas darba ietvarā tika veiktas divas instrumentspēles skolēnu vecāku aptaujas (N=152), kuru rezultātā tika noskaidrotas prioritātes, ko, viņuprāt, būtu lietderīgi iekļaut mācību līdzeklī, lai ar tā palīdzību bērns gūtu prieku spēlēt instrumentu un ilglaicīgi par to uzturētu interesi.

Pētījuma dati atspoguļo vecāku atbildes uz sekojošiem jautājumiem:

- Kāds būtu vēlams mācību līdzeklis instrumentspēles iesācējam?
- Kādas ir instrumentspēles mācību līdzeklī nepieciešamās īpašības?

Galvenā sadaļa aptaujas anketā sastāv no indikatoriem, kuri būtu jāņem vērā veidojot instrumentspēles mācību grāmatu. Anketā tika piedāvāts 41 dažāds indikators, kurš tika novērtēts piecu punktu skalā. Indikatoriem par pamatu tika ņemts mācību līdzekļa vizuālais aspekts, mācību grāmatas poligrāfiskais izpildījums, izmantojamie darbības veidi (metodes) un kopējais mācību grāmatas saturs.

Veidojot otru anketu, kurā piedalījās vecāki arī no Latvijas reģioniem par mācību līdzekli instrumentspēlē, 41 mācību līdzekļa indikators, kas bija pilotanketā, tika aizvietots ar šādiem jautājumiem: „Kāda ir labamācību grāmata instrumentspēlē?” un „Kāda nav laba mācību grāmata instrumentspēlē?”. Atbildot uz jautājumiem, vecākiem tika piedāvāts ierakstīt trīs mācību grāmatas īpašības. Anketa ir papildināta ar jautājumiem par vecāku atmiņām par viņu pirmo grāmatu (jebkurā mācību priekšmetā) un mācību grāmatas un intereses par klavierspēli savstarpējā mijiedarbība.

Šajā daļā netiešā veidā atklājas holistiskā pieeja skolēnu vecāku un klavierspēles skolotāju atbildēs, kas vēl jo vairāk iezīmē nepieciešamību pēc turpmākā pētījuma. Skolēnu

vecāki un skolotāji atzīmē grāmatas īpašības ne tikai materiāli realizējamas, bet arī tās īpašības, kuras balstās individuālās sajūtās, piemēram, „*grāmata, kuru patīkami paņemt rokās*”

Apkopojot pētījumu rezultātus, kuros kopā piedalījās 317 respondenti var secināt, ka skolotāji savā pedagoģiskajā darbībā izvērtē mācību līdzekļus un cenšas atrast katram bērnam piemērotāko un pedagoģiskai situācijai vērtīgāko grāmatu, kas atbilst skolotāja lomai jaunajā izglītības paradīgmā – iedvesmot, būt sajūsmā, palīdzēt bērnam mācīties. Apkopojot vecāku aptauju rezultātus tiek konstatēts, ka mācību līdzeklis būs produktīvs, tad, ja tas būs skolēnam saprotamā valodā (dzimtajā valodā). Mācību līdzeklim ir jābūt saprotamam arī skolēnam un viņa vecākiem, iekļaujot tajā mūzikas teorijas skaidrojumus un audio materiālus. Mācību līdzekļi instrumentspēlē jāveido atbilstoši šī vecuma skolēniem, paredzot tajos ne tikai spēli pie instrumenta, bet dažādojot mācību līdzeklī izmantotos darbības veidus, kā, piemēram, paralēli instrumentspēlei izmantot ritma plaukšķināšanu, ritma izsoļošanu, dziesmu dziedāšanu, rakstīšanu, mūzikas klausīšanos, zīmēšanu un krāsošanu. Veidojot mācību līdzekli jāņem vērā pozitīvu emociju radīšana bērnam mācību procesā.

3. HOLISTISKĀ PIEEJA KĀ MĀCĪBU LĪDZEKĻA IZVEIDES PRINCIPU UN IZVĒRTĒŠANAS KRITĒRIJU METODOLOĢISKAIS PAMATS

3.1. Holistiskās pieejas raksturojums

Mainoties sabiedrībai, arī mācību grāmatas veidošana mainās: ar to tiek domāti gan izveides principi, gan izvērtēšanas kritēriji.

Šajā apakšpunktā analizēts darbā izmantoto jēdzienu *holisms*, *veselums* lietojums zinātniskajos avotos un raksturota šo jēdzienu saistība ar mūzikas un klavierspēles pedagoģiju un mācību līdzekļu izveidi un izvērtēšanu.

Mācību līdzekļa izveidē tika izmantots tā mērķim un uzdevumiem ievirzīts skatījums – holisms. Holisma izvēle tika veikta saskaņā ar nodomu meklēt risinājumus, kuri mācību līdzekļa izveidi, līdz ar to arī izvērtēšanu padara filosofiski un didaktiski skaidri mērķtiecīgu.

Terminu *holisms* Dienvidāfrikas premjerministrs J.Smetss ir definējis grāmatā "Holisms un evolūcija" 20.gadsimta sākumā. Pēc J.Smetsa domām, pasauli pārvalda radošas evolūcijas process, kas, arvien pārveidojoties, rada jaunas vērtības. Veselums tiek traktēts kā augstākais filozofiskais jēdziens, kas sintezē kā objektīvo, tā subjektīvo (*Smuts, 1926*).

Jāatzīmē, ka *holisma* kā jēdziena rakstība angļu valodā ir diskutabla, tādēļ Dž.Millers (*Miller, 2007*) piedāvā jēdzienu *holistic* lietot garīguma kontekstā, bet *wholistic* lietot, skatot

vairāk materiālā un bioloģiskā kontekstā ar akcentu uz fizikālām un sociālām mijsaistībām saistītus viedokļus. Pēc Dž.Millera domām, *wholism* atbilst Dž.Djūija pasaules redzējumam, bet R.Šteinerā filosofijai atbilst jēdziens *holistic* (Miller, 2007).

Latvijas pedagogijā jēdzieniem *holisms*, *veselums* ir vienāda doma, bet latviešu valodā valodnieciski tie ir atrisināti divos vārdos.

Veicot šo pētījumu tika izvēlēts lietot jēdzienu *holisms*. Jāatzīmē, ka ļoti bieži zinātniskajos rakstos angļu valodā vārds *holistic* tiek izmantots kā sinonīms visaptverošam redzējumam, kādu lietu kopskatījumam, apkopojumam, bet ne kā atsevišķs filosofisks jēdziens. Veselais sastāv no daļām, bet struktūra no komponentiem un ne zinātnē, ne praksē tas nav viens un tas pats.

Šajā promocijas darbā holisms tiek skatīts ņemot par pamatu vairāku filosofisko un zinātnisko virzienu kopumu. Tradicionālās izglītības pamati tiek smelti apgaismības laikmeta zinātnieku un pedagogu Dž.Loka (1977) (*mācīšanās noris bez grūtībām*) un Ž.Ž.Ruso (*audzināšana pielāgojas bērna dabai*) idejās (Pycco, 1976).

Paralēli ir jāpiemin R.Šteinerā (1997) un M.Montesori (*Монтессори*, 2005) vārds, kuru skatījums uz bērnu veselumā, uz bērncentrētu izglītību, ienes pirmsskolas un sākumskolas pedagogijā jaunu redzējumu. Viņu darbos bērns tiek uztverts kā nākotnes simbols, kurš ir pārmaiņu veicējs nākotnē. Šī izglītība ir pieredzē balstīta (Dewey, 1920; Flake, 1993; Šteiners, 1997; Lieģeniece, 1999, *Монтессори*, 2005), ar kuras palīdzību skolēni var ieraudzīt dabas, visuma likumsakarības un mācīties būt atbildīgi.

Laika posmā starp 1970.gadu un 1990.gadu veselās (unitāras) personības izpratne pamatojas K.Vilberā (*Wilber*, 1997) integrālās filozofijas atziņās. H.Gardnera (1999) daudzveidīgo spēju teorijā, D.Goulmena (2001) emocionālās inteligences teorijā, K.Fleika konstruktīvisma un konstruktīvistu mācīšanas teorijā (Flake, 1993).

Holistiskā izglītība ir veidojusies kā protests mehāniskai, materiālistiskai izglītības un sabiedrības domai. 20.gadsimta otrajā pusē atsevišķs filosofijas virziens - hermeneitika - jēdzienu *saprašana* pēta gan sabiedrības savstarpējās saprašnās, gan pamatdomas saprašanas kontekstā.

Holistiskā izglītība ir filosofisks skatījums uz mācīšanas un mācīšanās izaicinājumiem, kurš pamatots postmoderniskā pasaules redzējumā, tiecoties pēc modernās, industrializētās pasaules fundamentāliem pieņēmumiem. Holistiskā pieejā mācīšanās procesā veselums mijas ar daļām, no kurām, savukārt, atkal veidojas veselums (Boardman, 1992).

Latvijā 1993.gadā I.Salīte raksta par holistisko skatījumu pedagogijā. Viņa atzīmē, ka „*holistisks skatījums orientē uz daudzveidīgās individuālās saistības ar pasauli respektēšanu un daudzveidīgu pedagoģisko risinājumu meklēšanu ekoloģiskās audzināšanas darbā*” (Salīte,

1993,49). Turpinot holisma izpēti, I.Salīte saista to ar bērncentrēto paradigmu, kas šodien ir vadošā Latvijas pedagoģijā.

Mūzikas pedagoģijā jēdzienu *veselums* izmanto M.Sīle. Viņa skata veselumu kā „dažādību vienību” caur bērna personību, kas arī ir sava veida veselums, „kurš attīstās aktīvā radošā pašrealizācijas procesā” (Sīle, 2000, 157).

Izglītībā holisma pieejai Dž.Millers (Miller, 2007) atzīmē trīs pamatprincipus: līdzsvars (*balance*), iekļaušana (*inclusion*) un sakarības (*connection*). Tie izskaidro līdzsvaru vērtēšanā, veidojot sakarības starp zināšanām, racionālo, samērojot to ar iztēli un intuīciju.

Nemot vērā holisma vēsturisko veidošanos, holisma pamatprincipus un holisma izglītības principus var secināt, ka holisms tiek traktēts nelineāri - kā process, kas ir mainīgs savās robežās ar tam raksturīgo atvērtību. Pateicoties savai daudzveidībai tas ļauj palūkoties uz ikdienišķām parādībām izglītībā un pedagoģijā no dažādiem skatu punktiem. Pielietojot šādu īpašību kopumu, holisma pieeja izglītībā ļauj novērst nepilnības mācību procesā, tai skaitā mācību līdzekļu izveidē un izvērtēšanā.

Analizējot augstāk minētos zinātnieku darbus, tiek secināts, ka holisms izglītībā tiek apzināts kā personības integratīva sistematizējoša funkcija, kā integratīvās individualitātes fenomens personības holistiskās koncepcijas struktūrā. Holisms tiek saistīts gan ar radošumu, gan ar integrēšanos.

3.2. Uz holistisko pieeju balstītā klavierspēles mācību līdzekļa izveide

Klavierspēli Latvijā ir iespējams apgūt pamatizglītības līmenī mūzikas skolās, privātajās mūzikas skolās, pie privātskolotājiem (daļa no tiem ir sertificēti Izglītības Kvalitātes Valsts dienestā, daļai šāda sertifikāta nav), interešu izglītības iestādēs (bērnu un jaunrades centros), skolās ar vispārējās pamatizglītības profesionāli orientētā mūzikas virziena programmu (turpmāk skolas ar padziļinātu mūzikas apguvi). Šajā sakarā jāatzīmē, ka klavierspēles iesācēju prasmju un spēju līmenis ir ļoti dažāds.

Latvijā par klavierspēli valsts līmenī ir atbildīgas divas ministrijas (Izglītības un zinātnes ministrija un Kultūras ministrija), līdz ar to atšķiras normatīvie dokumenti, kuri nosaka ko, kad un kā mācīt klavierspēlē. Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) atbild par vispārīzglītojošajām skolām ar padziļinātu mūzikas apguvi.

Kultūras un radošo izglītības industriju centra (KRIIC) ieteiktajā programmā mūzikas skolām mērķis ir tālākā profesionālā izglītība nākamajā izglītības pakāpē. Standartos un programmā uzdevumu skaits ir līdzīgs. Uzdevumos vienojošais: klavierspēles pamatprasmju apguve, mūzikas valodas elementu apguve. Atšķirīgais - kolektīvā muzicēšana.

Atšķirības tajos pastāv, taču tās nav būtiskas, arī ieteiktais repertuārs klavierspēles iesācējiem neatšķiras. Līdz ar to repertuāra izvēles problēmas, ar kurām saskaras mācību priekšmetā *Mūzika* un klavierspēlē ir līdzīgas.

Lai varētu realizēt vispārīzglītojošo skolu standartus un atbilstošās programmas veidojot mācību līdzekļus, Izglītības un zinātnes ministrija un grāmatu izdevēji ir veidojuši mācību līdzekļu izvērtēšanas kritērijus (EEPG mācību grāmatas novērtēšanas kritēriji, VISC mācību līdzekļa novērtēšanas vispārpedagoģiskie kritēriji, ISEC komplektizdevuma novērtēšanas kārtība un kritēriji) un mācību līdzekļu izveides principus (VISC Mācību satura veidošanas didaktiskie principi; M.Sīles klavierspēles skolu un krājumu izveides principi). Tāpēc, lai noskaidrotu kā dzīvē tiek realizēti mācību līdzekļu izvērtēšanas kritēriji un mācību līdzekļu izveides principi, tika veikta daļēji strukturēta intervija ar Mācību grāmatu attīstības un kvalitātes grupas vadītāju izdevniecībā „Zvaigzne ABC” (lielākais mācību grāmatu izdevējs Latvijā).

Tika sagatavoti sekojoši pieci jautājumi, ar kuriem intervējamais varēja iepazīties pirms intervijas:

- Kas ietilpst jēdzienā „mācību līdzeklis”?
- Kādi ir kritēriji (indikatori), kas norāda, ka mācību līdzeklis ir *labs*?
- Kādus mācību līdzekļu vērtēšanas kritērijus izmanto izdevniecība?
- Kāda ir citu valstu pieredze mācību līdzekļu veidošanā un novērtēšanā (līdzīgais, pilnīgi atšķirīgais)?
- Kā šī pieredze atšķiras no Jūsu izdevniecības un/vai Latvijā pieņemtā izvērtējuma?

Kopumā intervija atklāj, ka, veidojot savas mācību grāmatas, izdevniecība “Zvaigzne ABC” stingri vadās pēc vairāku Latvijas Republikas normatīvo dokumentu noteiktajām prasībām mācību līdzekļu veidošanā, kā arī ņemot vērā Utrehtas Universitātes un Stērlingas Universitātes izstrādātos metodiskos norādījumus, kā arī IARTEM (The International Association for Research on Textbooks and Educational Media) publikācijas.

Pirms pievērsties mācību līdzekļa izveides principiem un to analīzei, ir jāatzīmē pretrunas, kuras ir sastopamas literatūrā saskaroties ar jēdzieniem *izveides principi* un *izvērtēšanas kritēriji*. Kā piemēru var minēt M.Sīles klavierspēles skolu vēsturisko analīzi, kur vieni un tie paši parametri tiek nosaukti gan par *vērtēšanas rādītājiem*(Sīle, 2003, 73), gan *izveides principiem*(Sīle, 2003, 96). Taču, tā kā M.Sīle Latvijas klavierspēles skolu apskatā mācību līdzekļus nav kritiski analizējusi, bet gan veikusi vēsturisku konstatējošo analīzi, tad tos pareizāk būtu uzskatīt par krājuma izveides principiem. Tādēļ M.Sīles izveidotie mācību līdzekļa parametri šī promocijas darba ietvaros tiks analizēti kā izveides principi.

Veidojot klavierspēles mācību līdzekli iesācējiem, tiek ņemts vērā sekojošais:

- mācību līdzekļa izveides filosofija – holisms;

- atbilstoši Latvijas Republikas Ministru Kabineta normatīviem dokumentiem izstrādātie standarti un programmas;
- skolēnu individualitātes un vecumposmu īpatnību ievērošana;
- pilotprojekts "Sešgadīgo izglītojamo mācību programmas ieviešanas aprobācija";
- šobrīd pieejamās mācību grāmatas;
- skolotāju un vecāku viedokļi;
- poligrāfijas un izdevniecības iespējas.

3.3.Uz holistisko pieeju balstītā mācību līdzekļa veidošanas principi un izvērtēšanas kritēriji

Ar holistisku pieeju autore saprot daudzveidīgu darbību, kuras rezultātā rodas pieredze un iedvesma tālākai darbībai, ko pavada pozitīvas emocijas.

Holistiskā pieeja mācību līdzekļa izveidē ļauj veidot mācību līdzekli tādu, lai tas būtu plaši pielietojams praksē, strādājot ar dažāda mācību materiāla apguves ātruma, atšķirīga prasmju līmeņa bērniem, kā arī skolēniem ar dažādām mācību vajadzībām. Šāda veida grāmata arī skolotājam ļauj izmantot ne tikai naratīvus, bet arī aktīvu darbību: minēt rēbusus, risināt problēmsituācijas, rakstīt, plaukšķināt, lēkāt, zīmēt, krāsot. Tiek meklēti veidi, kā paplašināt mācību grāmatas iespējas (piemēram, iekļaujot mācību grāmatā klausāmo materiālu, pievienojot interneta adreses ar lasāmo vai skatāmo materiālu, radot iespēju rakstīt grāmatā).

Var secināt, ka holistiskā pieejā balstīts mācību līdzeklis iedvesmo, zināšanas iegūst darot (izmantojot daudzveidīgas metodes), ir cilvēka pieredzē balstīts un fokusēts uz zināšanām un mācīšanos, veicina inteliģences attīstību.

Tā kā Latvijā nav veikti pētījumi par mācību līdzekļu izveidi un holistisku mācību izveidi, tad šobrīd ir pieejami EEGP mācību grāmatas novērtēšanas kritēriji, VISC mācību līdzekļa novērtēšanas vispārpedagoģiskie kritēriji, ISEC komplektizdevuma novērtēšanas kārtība un kritēriji (Iedalījums aspektos).

Iepazīstoties ar mācību līdzekļu novērtēšanas kritērijiem ir jāatzīst, ka visus vieno pozitīva orientēšanās uz bērnu mācību procesā un poligrāfiskā aspekta novērtēšana. Tomēr jāatzīst, ka ne visi atbilst promocijas darba autores filozofijai.

Apkopojot iepriekšminēto, var secināt, ka mūsdienu izglītībā ir pozitīvas iezīmes holistiskās pieejas pielietošanai, starp kurām var pieminēt pašu skolu veidotos mācību standartus klavierspēlē (skolas ar padziļinātu mūzikas apguvi) un mācību programmas instrumentspēlē (tai skaitā klavierspēlē) mūzikas skolās. Tomēr jāatzīmē, ka pats valsts standarts mācību priekšmetā

Mūzika būtu papildināms un pilnveidojams, lai emocionālā un inteliģences sfēra tiktu atspoguļota kā process, nevis rezultāts.

Lai arī standarti un programmas šobrīd netiek mainīti, promocijas darbā mācību līdzekļa veidošanas principi un izvērtēšanas kritēriji tiek skatīti plašāk, ņemot par pamatu holistisko pieeju, kas mācību līdzekli padarot saprotamu visiem klavierspēles mācību procesa sākumposmā iesaistītajiem (skolotājs, skolēns, vecāki). Tā klavierspēles mācību līdzeklis kļūst pielietojams arī ārpusskolas dzīvē, ne tikai mācību stundās.

4. UZ HOLISTISKO PIEEJU BALSTĪTS MĀCĪBU LĪDZEKLIS „KLAVIERSPĒLES ĀBECĪTE DOREMI”: BŪTĪBA UN IZVĒRTĒŠANA

4.1. Izstrādātā mācību līdzekļa “Klavierspēles ābecīte DoReMi” raksturojums

Kā liecina klavierspēles mācību līdzekļu analīzes rezultāti promocijas darba 1.2. apakšnodaļā, tad arī mācību līdzekļi ir skolotājcentrēti. Mūsdienās bērncentrētas paradigmas ietvaros bērns ir mācību procesa aktīvs līdzdalībnieks. Šajā sakarā, veidojot mācību līdzekli, ir jārunā par atvērtību jaunajām un radošajām mijiedarbībām, kā arī jāmeklē veidi, kā iekļaut tā saturā stimulējošas aktivitātes, ar kuru palīdzību bērns attīstītu patstāvību, pašapziņu, dotu iespēju radošai darbībai, kā arī padarītu to poligrāfiski kvalitatīvu gan krāsu, gan tehniskajā izpildījumā.

Izveidojot mācību grāmatu „Klavierspēles ābecīte DoReMi”, par filosofisko pamatu tika izmantota holisma filosofija, ņemot vērā izstrādātos principus mācību līdzekļa izveidei.

Mācību grāmata klavierspēlē „Klavierspēles ābecīte DoReMi” sastāv no 120 lappusēm: tā ir krāsaina, iesieta spirālē, plānos vākos. Grāmatā kopumā ir izmantotas 88 melodijas.

Mācību līdzeklis ir veidots kā mācību grāmata ar darba burtnīcas funkcijām un fonogrammu audio disks.

Promocijas darba autores izstrādātajā mācību līdzeklī tiek piedāvātas rotaļas un spēles, kuras ir radušas atsaucību un ir pārbaudītas ar bērniem savā 16 gadu pedagoģiskajā pieredzē un piedāvājot kolēģiem konkrētās spēles izmēģināt divu gadu garumā. „Klavierspēles ābecītes DoReMi” koncepcijas pamatā uzsvars ir likts uz elementāriem izteiksmes līdzekļiem, kurus bērns iepazīst praktiskās dzīves procesā un tos sāk neapzināti izmantot, lai atklātu savas emocijas un noskaņas.

Rotaļu un spēļu izmantošana mācību procesā (līdz ar to arī iekļaušana mācību līdzeklī) saskan ar bērnu vecumposmu īpatnību, ko raksturo liela kustību aktivitāte, augšana, koordinācijas prasmju pilnveidošanās.

Tradicionāli klavierspēlē ritmam tiek pievērsta liela uzmanība, taču, citā skatījumā – ritms tiek skatīts tikai viena konkrēta skaņdarba robežās, kas tradicionāli ir kļūdu labošana. Efektīvāk ritmu var attīstīt regulāri plaukšķinot ritma vingrinājumus un grupējot tos. Taču plaukšķināšana atšķiras no divu plaukstu vienlaicīgas sasišanas kopā. Ar plaukšķināšanu tiek saprasta plaukstu sišana pret ceļgaliem. Tādā veidā rokas tiek sagatavotas klavierspēlei, kad katrai rocai ir savs ritms. Tādēļ mācību grāmatā, papildus skaņdarbiem ir iekļauti arī ritma vingrinājumi.

Mācību grāmatā tiek izmantoti simboli, lai ar to palīdzību lasīt neprotošs bērns prastu orientēties bez pieaugušo līdzdalības (piem., pavādījuma simbols, fonogrammas simbols).

Skaņdarba tempa un/vai rakstura noteikšanai bērns patstāvīgi vai ar skolotāja palīdzību, virs katra skaņdarba mācību grāmatā iezīmētajā taisnstūrī, vadoties pēc iedomātā tēla, var ierakstīt daiļrunīgus un skanīgus formulējumus.

Kā tika minēts, mācību līdzeklis ir veidots izmantojot 11.pincipu kopumu: uzskatāmība (1), pakāpenība (2), muzikālā materiāla daudzveidība (3), kompakturnums (4), sistemātiskums (5), estētiskums (6), nacionālais – multinacionālais (7), uztveramība (8), vecumposma atbilstības (9), pašrades (pašradīšanas) (10), zinātniskums (11). Principi tiek skatīti plašāk, ņemot vērā holistiskās iezīmes (skatīt 3.daļu). Mācību līdzeklis ir ne tikai informācijas avots, bet tas kļūst par impulsu tālākai darbībai – to var izmantot atvērti: ne tikai mācību procesā, bet arī ģimenē un draugu lokā.

Lai izprastu, kādā kontekstā katrs princips ir ņemts vērā, veidojot klavierspēles mācību līdzekli „Klavierspēles ābecīte DoReMi”, izskatīsim katru principu atsevišķi.

1. Uzskatāmības princips

Šajā gadījuma uzskatāmības princips ir skatīts plašāk, apvienojot redzes, dzirdes un taustes pielietošanu. Piemēram, taustiņu aplūkošana neaprobežojas tikai ar to aplūkošanu, jo zināšanas tiek nostiprinātas mijiedarbojoties dažādām ķermeņa daļām: pirkstiem, pleciem, elkoņiem, locītavām, kājām, tā sekmīgāk iegaumējot taustiņus, ritma vienības, nošu ilgumus. Uzskatāmības princips paredz visas maņas. Jāakcentē, ka īpaši klavierspēles iesācējam ir raksturīgi visi mācīšanās stili, taču mācību grāmatās tie netiek pilnvērtīgi izmantoti.

„Klavierspēles ābecīte DoReMi” nošu lielums ir lielāks par ierasto. Skaņdarbu izkārtojums: uz vienas lapas ir viens vai divi skaņdarbi. Grāmata ir krāsaina, izmantotas spilgtas krāsas un katrai lappusei ir viegls tonējums. Burtu lielums ir atkarīgs ne tikai no mācīšanās stila, bet arī no bērna vecumposmu īpatnībām, kad svarīga ir informācijas uztveršana ar redzes palīdzību.

Krāsainība un lielas notis palīdz mācību procesā. Katras lappuses tonējumam ir divējāda nozīme: lappusei ir patīkams vizuālais noformējums, kā arī tā ir vairāk aizsargāta pret nošu kopēšanu.

2. Pakāpenības princips

Pakāpenības princips mācību grāmatā ir skatīts kā *pakāpenība pēc nepieciešamības*. Materiāls ir sakārtots tā, lai skolēns spētu orientēties mācību materiālā arī dažas lappuses uz priekšu. Savā ziņā tas palīdz skolēnam pašam mācīties un apgūt mācību materiālu, attīstīt intuīciju, jo:

- 1) katrā jaunajā materiālā ir liela daļa no iepriekšējā mācību materiāla;
- 2) audiodiska ieraksts iedvesmo nezināmā iepazīšanai.

„Klavierspēles ābecītē DoReMi” nošu apguve notiek paralēli divās oktāvās: basa atslēgā mazajā oktāvā un vijoles atslēgā pirmajā oktāvā. Soli pa solim bērns apgūst nošu atslēgas, aplikatūru, nošu ilgumus, nošu nosaukumus uz nošu līnijām, nošu atrašanos uz klaviatūras, alterācijas zīmes. Bērns tiek iepazīstināts ar melodiju transponēšanu un nošu grupēšanu.

3. Muzikālā materiāla daudzveidības princips

„Klavierspēles ābecītē DoReMi” kopumā ir izmantotas 88 melodijas, no tām 39 ir latviešu tautas melodijas, līdzās kurām krājumā ir izmantotas vācu angļu, ungāru, poļu, krievu u.c. tautu melodijas, kā arī atsevišķi autorskaņdarbi. Mācību grāmatā izmantotajiem skaņdarbiem ir divu veidu pavadījums. Viens pavadījuma veids ir ierakstīts notīs un otrs, kurš nedublējas, ir ierakstīts audio diska formātā.

Muzikālā materiāla daudzveidības princips mācību grāmatā tiek skatīts arī no cita skatu punkta, paredzot ne tikai žanriski dažādus skaņdarbus, bet arī daudzveidību un piemērotību skaņdarbu grūtības pakāpē (piemēram, notis *do, si, re* tiek vingrinātas, nostiprinātas, spēlējot sešas dziesmiņas). Līdz ar to bērns un skolotājs var izvēlēties piemērotāko.

4. Kompaktuma princips

Vadoties pēc kompaktuma principa tiek ierobežota pārāk liela daudzuma skaņdarbu, vingrinājumu ievietošana mācību grāmatā, kas radītu pārblīvētību mācību saturā. Kompaktums izpaužas attēlu un zīmējumu samērībā un grāmatas izmēru nepārspīlēšanā, kas, savukārt, rada labsajūtu mācību procesā, kad ir prieks atzīt, ka jaunais skaņdarbs izdodas ātri un viegli.

Neskatoties uz to, ka „Klavierspēles ābecītē DoReMi” ir izmantotas vairāk kā 100 melodijas (skaitā tiek ierēķināti pirkstu vingrinājumi, kuru pamatā arī ir dažādu tautu un autoru melodijas) mācību grāmatā ir nedaudz mazāka par A4 formātu un tajā ir 120 lappuses. Līdz ar to grāmata nav par smagu 5-7 gadus vecam bērnam.

5. Sistemātiskuma princips

Šis princips nosaka nepārtrauktu zināšanu iegūšanas procesu ar nepārtrauktu mācīšanos. „Klavierspēles ābecītē DoReMi” muzikālais materiāls ir papildināts ar atbilstošas mūzikas teorijas uzdevumiem, rēbusiem.

6. Estētiskuma princips

Estētiskuma princips šajā gadījumā tiek skatīts divos virzienos – didaktika un poligrāfija. Vadīšanās pēc estētiskuma principa veido mācību līdzekli skaistu, gaumīgu no poligrāfijas viedokļa. Mācību līdzekļa vizuālais tēls paliek atmiņā ilgi sajūtu līmenī, neatceroties detaļas, bet atceroties labās sajūtas. Bieži vien no tā ir atkarīga bērna motivācija sākt spēlēt klavieres un darīt to ilgstošā laika posmā.

Skaņdarbu pavadījumi un fonogrammas tika veidotas ar humora izjūtu, mēģinot norobežoties no stereotipiem par tautasdziesmām izturētām tautiskā stilā, ar tautas instrumentu un autentisku pavadījumu veidošanu. Laužot stereotipu par latviešu tautas mūziku, tika izveidoti mūsdienu harmonijās aranžēti pavadījumi fonogrammā un skolotāja klavieru pavadījumā, saglabājot savu sākotnējo skaistumu.

7. Nacionālais - multinacionālais princips

„Klavierspēles ābecīte DoReMi” ir latviešu valodā, taču tajā, paralēli latviešu tautasdziesmām ir izmantotas sešu citu tautu tautasdziesmas vai bērnu dziesmas. Visām dziesmām, kuru oriģinālvaloda nav latviešu, ir doti apakšvirsraksti oriģinālvalodā, lai dziesmas būtu atpazīstamas un nepieciešamības gadījumā būtu klausāmas internetā vai tmldz. Latviešu klavierspēles krājumā pirmo reizi (!) ir iekļauta arī viena latgaliešu tautas dziesma ar vārdiem latgaliešu valodā (izloksnē) ar to cenšoties sagatavot bērnus plašākam pasaules skatījumam un tolerancei pret citādo. Ar latgaliešu tautasdziesmas ievietošanu krājumā tiek izrādīta cieņa Latgalei, jo gan promocijas darba autore, gan fonogrammu autors ir dzimuši un izglītojušies Latgalē. Ar šo principu autore cenšas sniegt plašuma sajūtu ne tikai Latvijas pasaules mērogā, bet izglītot skolēnus meklēt plašumu iekšējās sajūtās.

8. Uztveramības princips

Lai atvieglotu mācību grāmatā izkārtotā materiāla uztveri, jāpievērš uzmanība tā izkārtojumam (burtu/nošu lielumam, atbilstošiem zīmējumiem), kas palīdzētu izprast skaņdarbos, vingrinājumos izvirzīto mērķi.

„Klavierspēles ābecītē DoReMi” zīmējumi ne tikai attēlo skaņdarbu būtību, bet arī pievērš uzmanību jaunai tēmai vai ar zīmējumu palīdzību bērns nostiprina zināšanas klavierspēlē (piem., atrodot un pierakstot tās notis, uz kurām lācēns ir atstājis savu saldo ķepu, pie uzzīmētas klaviatūras ir lācēna attēls, kurš tur medus podu, bet uz klaviatūras atsevišķām notīm ir uzzīmēti lāča ķepu nospiedumi).

9. Vecumposma atbilstības princips

Viens no pedagoģijas pamatprincipiem – rēķināšanās ar vecuma īpatnībām. Tas nosaka mācību slodzi, skolēnu darba un atpūtas režīmu, mācību priekšmetu izvietojamību, materiāla esamību mācību priekšmetā, kā arī mācību formas un metodes (*Vuorinens, Tūnala, 1999*).

P.Pānanens (*Paananen, 2007*) atzīmē, ka melodijas atkārtošanās ir vienīgais mainīgais lielums 5 gadu vecumā, bet transponēšana rodas 7 gadu vecumā. 5-7 gadu vecuma bērnu melodijas, skaņu diapazons ir plašs, pieturēšanās pie tonalitātēm reta un metriskā organizētība nenoteikta.

Zinot psiholoģiskās īpatnības konkrētai vecuma grupai, pedagogam vieglāk virzīt bērnu uz doto mērķi un mācību līdzekļa autoram veidot un sastādīt mācību līdzekli.

10. Pašrades (pašradīšanas) princips

Šis princips paredz aktīvu iesaistīšanos mācību grāmatas veidošanā un papildināšanā. Autore mācību grāmatā „Klavierspēles ābecīte DoReMi” ir paredzējusi iespēju skolotājam to papildināt, atbilstoši katra bērna individuālajai attīstībai. Ka piemēru pašradei jāmin mācību līdzekļa iekšlapa ar tukšām nošu līnijām, kuras paredzētas zīmēt notis, nošu atslēgas. Mācību līdzekļa 2.lappusē ir vieta sava instrumenta zīmēšanai. Ritma sacerēšana, skaņdarbu sacerēšana, savu rēbusu veidošana.

11. Zinātniskuma princips

„Klavierspēles ābecītē DoReMi” zinātniskuma pamatā ir vērošana, pētīšana uz salīdzināšana. Piemēram, 6. lappusē ir dažāds nošu līniju daudzums līnijkopā un bērnam ir uzdevums atrast, salīdzinot, skaitot, vērojot, kurš līniju skaits ir īstais.

Lai arī mācību līdzekļa izveides principu nosaukumi nav būtiski mainīti, taču to izmantošana „Klavierspēles ābecītē DoReMi” ir plašāka, kā ierasts. Pievēršanās holisma filozofijai, plašāks skatījums uz tradicionālajiem principiem ļauj grāmatai tuvināties holistiskai pieejai, kā arī atklāt trūkumus esošajās mācību grāmatās, klavierspēles programmā un klavierspēles standartos.

Sastādot ikvienu mācību līdzekli, gala rezultātā tam ir jāatbilst gan valsts noteiktajam standartam, gan mācību programmām. Šajā apakšnodaļā izveidotais mācību līdzeklis tiks analizēts, kā tas atbilst veicamajiem uzdevumiem, kuri ir norādīti standartos un programmā.

Mācību līdzekļa veidošanas procesā tika ņemti vērā skolu ar padziļinātu mūzikas apguvi standartu un KRIIC izstrādātā mūzikas skolu programmā paredzamie uzdevumi, kas nepieciešami, lai sasniegtu mērķi. Tie ir: sekmēt katra bērna (dokumentos – audzēkņa, izglītojamā, skolēna) emocionālo, radošo, intelektuālo attīstību, pilnveidot klavierspēles prasmes, ievērojot viņa dotību līmeni.

Apkopojot visu iepriekšminēto, var secināt, ka jaunizveidotais mācību līdzeklis atbilst klavierspēles programmā un standartos sasniedzamajiem mērķiem. Mācību līdzeklī

nepieciešamās zināšanas tiek piedāvātas pakāpeniski un daudzveidīgi – ļaujot attīstīt visus uztveres veidus.

Pēc mācību grāmatas izveides tika veikts pētījums, kurā kā datu vākšanas metode tika izmantota ekspertatzinumu metode, lai izvērtētu, vai izveidotais promocijas darba autores mācību līdzeklis ir lietderīgs dažādajās klavierspēles apguves jomās.

4.2. Mācību līdzekļa izvērtēšana

Lai apstiprinātu grāmatas nozīmību un nepieciešamību, tika veikta ekspertu aptauja. Ekspertatzinumu metode tiek izmantota, lai izpētītu pētāmā objekta kvalitāti un izvērtētu kvalitatīva rakstura aspektus, kas nosaka pētāmā objekta atbilstību izvirzītajiem mērķiem un uzdevumiem (*Bogner, Littig & Menz, 2009*). Pētījuma kontekstā ekspertatzinumu metode tika organizēta kā individuāla un neklātienē īstenota anketēšanas metode (*Bogner, Littig & Menz, 2009*). Katrs no ekspertiem individuāli iepazinās ar klavierspēles mācību grāmatu 5-7 gadus veciem bērniem.

Šajā nodaļā Baltijas klavierspēles mācību grāmatas un klavierspēles mācību grāmata „Klavierspēles ābecīte DoReMi” tiek izvērtētas atbilstoši izveidotajiem 5-7 gadus vecu bērnu klavierspēles mācību līdzekļa izvērtēšanas kritērijiem.

Kā arī ekspertatzinumu metodes laikā iegūtie dati par holistisku mācību līdzekli klavierspēlē 5-7 gadus veciem bērniem tiek apkopoti un analizēti.

Kopumā visiem izstrādātajiem kritērijiem atbilst tikai viena klavierspēles mācību grāmata. Tā ir promocijas darba autores izstrādātā „Klavierspēles ābecīte DoReMi”. Daļēji var piekrist, ka mācību grāmata holistiskajā izpratnē ir ierobežojošais faktors, sava veida rāmis, taču ar šo promocijas darbu un izveidoto klavierspēles mācību grāmatu autore cenšas paplašināt izpratni par klavierspēles mācību grāmatu, mācību līdzekli, cenšoties lauzt stereotipus, ka klavierspēles mācību stundā tikai jāspēlē klavieres. Vienlaikus ar klavierspēles mācību grāmatas palīdzību klavierspēles mācību process kļūst saprotams un pieejams vecākiem.

Apkopojot ekspertatzinumu datus, jāatzīmē, ka eksperti kopumā pozitīvi un atzinīgi vērtē izveidoto klavierspēles mācību līdzekli, kā arī norāda uz līdzekļa veiksmīgajiem, inovatīvajiem un holistiskajiem aspektiem. Ekspertatzinumu metodes laikā iegūtie dati ir nozīmīgs ieguldījums mācību grāmatas izvērtējumā, apliecinot mācību grāmatas izvēlēto filosofisko pieeju un empīriskā pētījuma konstrukciju ticamību un nozīmību. Ekspertu pozitīvie vērtējumi norāda, ka „Klavierspēles ābecīte DoReMi” ir izmantojama visu mācību programmu un standartu, kā arī privātprakšu klavierspēles iesācēju izglītošanai.

SECINĀJUMI

1. Baltijas autoru klavierspēles mācību līdzekļu analīzes rezultātā var secināt, ka neviens no izvērtētajiem septiņiem klavierspēles mācību līdzekļiem iesācējiem neļauj pilnvērtīgi, radoši un kvalitatīvi apgūt klavierspēli vecākā pirmsskolas un jaunākā skolas vecuma bērniem bez skolotāja nepārtrauktas līdzdalības. Tādēļ mūsdienās, veidojot mācību līdzekli, tas būtu jābalsta filozofiskā pieejā un jāpapildina ar sekojošiem ieteikumiem:
 - Repertuārs būtu jāpapildina ar dažādu žanru un dažādu laikmetu mūziku;
 - Jāparedz dažādu muzikālās darbības veidu pielietojums (piemēram, zīmēšanu/krāsošanu, instrumenta izzināšanu, nošu rakstīšanu), kas papildinātu arī mācību līdzekli izmantojamās mācību metodes un paņēmienus;
 - Skaņdarbu apguve jāparedz tādā secībā, lai skolēns bez skolotāja palīdzības varētu spēlēt dažus skaņdarbus uz priekšu un mācību līdzekļa izmantošana rosinātu skolēnā interesi paplašināt redzesloku, darboties patstāvīgi un atklāt jauno ar jautājumu palīdzību.
 - Nošu šrifta lielums ir jāveido ņemot vērā vecumposma īpatnības (maza lieluma notis klavierspēles iesācējam nav pieņemamas).
 - Apkopojot veikto mācību līdzekļu analīzi vadoties pēc EEPG un Izdevniecības „Zvaigzne ABC” kvalitātes principiem, var secināt, ka tie ir pārāk plaši un vispārināti, jo ir paredzēti dažādu grupu stundu mācību priekšmetu mācību līdzekļu vērtēšanai, tādēļ klavierspēles mācību līdzekļa veidošanai un vērtēšanai būtu jāveido atsevišķi mācību līdzekļa veidošanas principi un vērtēšanas kritēriji, kuri atspoguļotu klavierspēles mācību priekšmeta specifiku un atbilstu skolēna interesēm un vajadzībām klavierspēles mācību procesā.
2. Kvalitatīva mācību procesa nodrošināšanai klavierspēles skolotāji savā pedagoģiskajā darbībā izvērtē mācību līdzekļus un cenšas atrast katram bērnam piemērotāko un pedagoģiskai situācijai vērtīgāko grāmatu, kas atbilst skolotāja lomai jaunajā izglītības paradigmā – iedvesmot, būt sajūsmā, palīdzēt bērnam mācīties. Apkopojot vecāku aptauju rezultātus tiek konstatēts, ka mācību līdzeklis būs produktīvs, tad, ja tas būs skolēnam saprotamā valodā (dzimtajā valodā). Mācību līdzeklim ir jābūt saprotamam skolēnam un viņa vecākiem, iekļaujot tajā mūzikas teorijas skaidrojumus un audio materiālus. Mācību līdzekļi instrumentspēlē jāveido atbilstoši šī vecuma skolēniem, paredzot tajos ne tikai spēli pie instrumenta, bet dažādojot mācību līdzeklī izmantotos darbības veidus, kā, piemēram, paralēli instrumentspēlei izmantot ritma plaukšķināšanu, ritma izsoļošanu, dziesmu

dziedāšanu, rakstīšanu, mūzikas klausīšanos, zīmēšanu un krāsošanu. Veidojot mācību līdzekli jāņem vērā kādas emocijas tas radīs bērnam.

3. Holistiskā pieejā balstīts mācību līdzeklis: iedvesmo skolēnu, skolēns zināšanas iegūst darot (izmantojot daudzveidīgas metodes), ir cilvēka zināšanās balstīts, fokusēts uz pieredzes bagātināšanu un mācīšanos. Holistisks mācību līdzeklis balstās pieredzē, ko skolēns prot analizēt un izveidot savu unikālo prasmi.
4. Holistiskā pieejā balstīta mācību līdzekļa veidošanai 5-7 gadus veciem bērniem klavierspēlē ir nepieciešams sekojošu didaktisko un poligrāfisko principu kopums, kurš sastāv no:
 - Pakāpenības principa,
 - Uzskatāmības principa,
 - Muzikālās daudzveidības principa,
 - Kompaktuma principa,
 - Sistemātiskuma principa,
 - Estētiskuma principa,
 - Nacionālā- multinacionālā principa,
 - Uztveramības principa,
 - Vecumposma atbilstības principa,
 - Pašrades (pašradīšanas) principa,
 - Zinātniskuma principa.
5. Holisma filozofijā balstīta klavierspēles mācību līdzekļa 5-7 gadus veciem bērniem izvērtēšanai ir nepieciešami sekojoši mācību līdzekļa izvērtēšanas kritēriji:
 - Mācību līdzekļa izmantošana sekmē bērna intelektuālo, emocionālo, radošo spēju attīstīšanu.
 - Mācību līdzeklis atbilst dažādu mūzikas uztveres veidu pielietošanai (audiālais, kinestētiskais, taktīlais, vizuālais).
 - Mācību līdzekļa izmantošana sekmē muzikāli radošas darbības pieredzes veidošanos.
 - Izmantojot mācību grāmatu, skolēnam var iepazīt latviešu tautas dziesmas, kā arī gūt priekšstatu par citu kultūru mūziku.
 - Ar mācību līdzekļa palīdzību skolēns var kvalitatīvi apgūt pamatprasmes klavierspēlē.
 - Ar mācību līdzekļa palīdzību skolēns var apgūt mūzikas valodas elementus, apgūt klavierspēles jaunrades veidus.
 - Mācību grāmatas formāts atbilst 5-7 gadus veca bērna uztveres attīstības līmenim.
 - Izmantojot mācību līdzekli, bērnam vieglāk sevi pārbaudīt, būt pašorganizētam, būt motivētam.

- Izmantojot mācību līdzekli, vecākiem vieglāk palīdzēt bērnam.
 - Mācību līdzeklis ir izmantojams ārpusskolas dzīvē (piem., gatavojot mājas koncertus).
 - Mācību līdzeklis paredz bērnam iespēju aktīvi līdzdarboties, aktīvi iesaistoties mācību procesā (piem. nosakot izvēlēto skaņdarbu tempu un raksturu).
 - Mācību grāmatas teksti, valoda ir saprotama bērnam.
 - Mācību grāmatā izmantotas daudzveidīgas metodes.
6. Ekspertu vērtējumā holistiskā pieejā balstīts klavierspēles mācību līdzeklis 5-7 gadus veciem bērniem, tiek vērtēts pozitīvi un atzinīgi. Eksperti to vērtē atzinīgi un norāda uz līdzekļa veiksmīgajiem un inovatīvajiem aspektiem. Ekspertatzinumu iegūtie dati ir nozīmīgs ieguldījums mācību grāmatas izvērtējumā, apliecinot mācību grāmatas izvēlēto filosofisko pieeju un empīriskā pētījuma konstrukciju ticamību un nozīmību. Ekspertu pozitīvie vērtējumi norāda, ka „Klavierspēles ābecīte DoReMi” ir veidota, ņemot vērā holisma filozofijas iezīmes. Tā ir izmantojama visu mācību programmu un standartu, kā arī privātprakšu klavierspēles iesācēju izglītošanai.

INTRODUCTION

In recent years, Latvian pedagogy of piano playing has been rapidly developing. The research that highlights a favorable impact of music on the development of personality testifies to this fact (*Zariņš, 1984, 2003, 2009; Davidova, 1999; Sīle, 2000, 2002, 2003, 2006; Birzkops, 1999 2000; Bogdanova, 2002; Богданова 2003; Direktorenko, 2002, 2009, 2010; Lūse, 2003; Maļkova, 2004, 2006, 2009, 2011*). Consequently, this situation has strengthened the public opinion concerning the important role that music has for the growth of personality and development of a child.

A change in paradigms of today's education (including that of musical education) involves the necessity to introduce new and contemporary theoretical approaches to teaching, because theory of behaviorism has already exhausted itself (*Laszlo, 1991; Kuhn, 1996*). Society tends towards learning and cooperation as a continuous process: at enhancing children's development the emphasis is shifted from the acquisition of content (which is result-oriented) to a cognitive activity and its qualitative process and to an individual growth of each child, which is the main value within the context of a pupil-centered paradigm, whereas a teacher's role within the new paradigm is to facilitate learning.

A teaching/learning process is unthinkable without a textbook. A textbook is still very important at all levels of education – at pre-school, primary school and at a higher education institution and during the life-long education as well. It should also be noted that a textbook is important not only for pupils, but also for pupils' parents and teachers themselves. If at mastering piano playing adults can select a textbook or teaching aids themselves and the choice of teaching aids for them is wide, the choice of piano teaching aids for 5-7 year old children in Latvia is quite limited, because the available teaching aids do not comply with contemporary requirements both morally and visually.

Several projects on teaching aids and textbooks are being carried out, and extensive research bringing issues of evaluation, designing, use etc. of textbooks into focus is being conducted (*for instance, Valsts Izglītības saturs centrs [State Centre of Education Content], 2005, 2009; Bundsgaard & Hansen, 2009, 2011; Valcke, 2011*). The topicality of the problem of teaching aids is determined by the fact that the Latvian Language Agency, supported by ESF, has developed and organized a program for teachers' professional improvement "Professional Improvement of Authors of Teaching and Methodological Aids" which is aimed at developing the professional competence of authors of teaching and methodological aids, at giving recommendations and consultations on developing and appraising teaching aids and at preparing them for publication (*Latviešu valodas aģentūra 2008*).

The issue concerning the importance of textbooks has already been brought into focus by 11 international conferences, which brought together all continents and were devoted to problems bearing on the content and designing textbooks and on educational media as well.

When analyzing most frequently and extensively used piano textbooks for the beginners in Great Britain, the founder and director of The Oxford Piano Group, S.Cathcart, has conducted inquiry in London Education Institute (*Cathcart, 2011*) on musical skills that can be developed by means of each specific textbook. By this investigation the author has emphasized the role of a piano textbook for child's further musical development and has raised issues for further research on teacher's role in selecting textbooks, on the significance of the first lesson in a prospective musician's life, on a lasting teaching/learning motivation. In this context a textbook is viewed as an integral and significant component of educational content.

Consequently, teacher's role in developing teaching aids should be emphasized, because a teaching aid cannot be developed by a person who does not have adequate competence in the respective subject.

Developing a textbook is one of indicators showing teacher's creativity and competence. We have to be thankful to Atis Kronvalds Foundation which since 1994 has taken on a task of raising the prestige of knowledge in Latvia, of stimulating the involvement of teachers, scientists and other persons in educating talented young people of Latvia, popularizing talented pupils and their achievements, supervisors and supporters of their work (*Atis Kronvalds Foundation, 2011*). The Foundation annually awards premiums, diplomas and scholarships to scientists, specialists, teachers and students, and one of the three evaluation criteria is "developed and published teaching aids" (*ibid.*). This shows that a qualitatively developed teaching aid raises teacher's value in the society by testifying to his talent and multiform skills.

All the above said testifies to the fact that, in Latvia, there is a great need for a fundamental research on teaching aids, their development, evaluation, their correspondence to specific age peculiarities of children and pupils. There are few investigations which would describe and evaluate the current situation concerning the subjects of general education and instrument playing (piano playing) in Latvia.

Notes, like letters, are graphic symbols which a child gradually learns to recognize since his pre-school age. The skills of reading and recognizing various texts and symbols promote "the development of value orientation and involvement in facilitating a sustainable development of society" (*Zariņa, 2012, 24*). A senior pre-school age and a junior school age, which comprise the age group from 5 to 7, are the most dynamic periods development-wise, because each child is individually the most different and the most personal in respect of socialization.

The investigation conducted by Harvard University on the child's development in an early childhood has also shown that the age of 5-7 is the final highest point in the graphic representation of brain functions, where a high cognitive function is indicated (*Nelson, 1999*). This implies that the age of 5-7 is highly significant for reading various kinds of text (words, notes) (*Howard-Jones, 2007; Blakemore&Frith, 2005*).

Both the European Commission guidelines and the strategy till 2030 for Latvia's sustainable development (*Kīlis, 2009*) emphasize the necessity of paying great attention to education in a pre-school period, because this early age is a very favorable time for developing a creative personality.

The Ministry of Culture project "Culture – values and capital for a sustainable development" points out that the capital for Latvia is its cultural heritage and creativity (The Ministry of Culture of the Republic of Latvia). If a teaching aid is to comply with the education paradigm of the future and stimulate pupils' creativity and imagination, it should integrate national heritage – folk songs - and simultaneously not overlook cultural values of the world (*Vīķe-Freiberga, 2010*).

At present, changes in education are clearly evident: the focus has now shifted towards the transition from theoretical knowledge to practice, from teaching to learning. Home-teaching, alternative schools become increasingly popular. There teaching and learning are adapted to the natural tempo of pupil's development and both teachers and parents participate in pupils' education. For instance, during a 2 year-period, several Latvian national value-oriented alternative schools have been opened in Latvia.

The fact that the process of education does not remain constant but is continuously developing, has determined the holism philosophy as a comprehensive base for developing principles and criteria for designing a piano teaching aid. Holism philosophy coincides with the tendencies in the 21st century pedagogical science. As the holistic approach is in harmony with the natural cycles of human development, this approach to developing a teaching aid is necessary, so that the children could develop their talent by gradually improving their skills.

In Latvia, there is still no scientific literature on piano teaching aids (also instruments) where the currently used piano textbooks for the beginners would have been evaluated according to the new paradigm. The present thesis, hopefully, will fill in one of the blank pages in this field. This doctoral thesis studies piano textbooks for the beginners used in Latvia at present (textbooks used in other countries are also analyzed to make a comparison) and is also concerned with textbooks currently used and compiled by Latvian authors.

The results yielded by the analysis of author's pedagogical experience, the discussions of the problem with piano teachers of Latvia and participation in conferences held in different countries have created the necessity to investigate a piano teaching aid for 5-7 year-old children.

To solve the above mentioned problems the theme of the doctoral thesis was selected:

“A Holistic Approach to Developing a Piano Teaching Aid for 5-7 Year-Old Children”.

The research object: developing a piano teaching aid for 5-7 year-old children.

The research subject: evaluation criteria and principles of developing a holistic approach-based piano teaching aid.

The research aim: to determine evaluation criteria and principles of developing a teaching aid, to develop and evaluate a holistic approach-based piano teaching aid for 5-7 year-old children.

The research questions:

1. Do piano teaching aids for the beginners currently used in Latvia correspond to the quality principles of contemporary textbooks?
2. What are the opinions and expectations of Latvian piano teachers and children's parents about a piano (instruments) textbook for the beginners?
3. What are evaluation criteria and principles of the development for a holistic approach-based teaching aid like?
4. Does the new teaching aid “Klavierspēles ābecīte DoReMi” comply with the contemporary tendencies in education and with the confirmed standards and piano curricula in Latvia?

The research tasks:

1. To do the analysis of piano teaching aids for 5-7 year-old children used in the Baltic countries.
2. To identify current problems with piano teaching aids for the beginners (5-7 year-old children) in Latvia by conducting surveys of Latvian teachers and children's parents.
3. Having analyzed philosophic, pedagogical, methodological and psychological literature about 5-7 year-old children, to develop evaluation criteria and principles for developing a holistic teaching aid.
4. To work out and evaluate a holistic-approach-based piano teaching aid for 5-7 year-old children.

The research methods:

1. The analysis of scientific literature and of the results of other studies.
2. A comparative analysis of piano textbooks used in the Baltic countries.
3. A semi-structured interview.
4. Surveys of teachers and children's parents.

5. Expert opinion method.

Methodological base of the research:

- Holism: (*Dewey, 1920; Smuts, 1926; Freire, 1974; Capra, 1982; Miller, 1986, 2007; Gang, 1989; Salīte, 1993; Clark, 1997; Lieģeniece, 1999; Miller, 2007; Sīle, 2000, 2002, 2003; Bokmeldere, 2001; Goulmens, 2001; Kandavniece, 2004; Amirs & Moosavi, 2007; Bundsgaard & Hansen, 2009*);
- Evaluation, developing, use of textbooks: (*Зыев, 1983; Chambliss & Calfee, 1998; Choppin, 2000; Mikk, 2000; Sīle, 2003; Issitt, 2004; Bundsgaard & Hansen, 2009; 2011; Sikorova & Cervenkova, 2009; Pingel, 2010; Cathcart, 2011; Kīlis, 2011; Valcke, 2011*);
- Findings of teachers of instrument playing: (*Любомудрова, 1950; Shor, 1989; Sīle, 1996, 2000, 2002, 2003; Davidova, 1999; Birzkops, 1999, 2000; Direktorenko, 2002, 2009, 2010; Feingold, 2002; Bogdanova, 2003; Lūse, 2003; Zariņš, 2003, 2005, 2009; Maļkova, 2004, 2006, 2009, 2011; Mills, 2004; Melbārde, 2007; Creech, 2009; Davidova & Gončarova, 2010; Fernandez, 2012*);
- Psychological characterization of 5-7 year-old children and types of perception: (*Љубљинска, 1979; Коломинский & Панько, 1988; Выготский, 1991; Пиаже, 1994; Švarca, 1997; Puškarevs & Golubeva, 1999; Svence, 1999; Vuorinens & Tūnala, 1999; Ojala, 2004; Ревская, 2006; Raananen, 2007*).

353 respondents are the base of the research: 195 piano teachers of Latvia, 152 parents of instrument beginners from Latvia, 5 experts, a representative from the publishing house “Zvaigzne ABC”.

The research stages:

- 1) 2008 – Methodological substantiation of the thesis, investigation of theoretical findings. Problems underlying the research are defined. The scientific apparatus of the research is determined and the analysis of theoretical literature on problems of the research has been begun. The selection of the materials for a piano teaching aid for 5-7 year-old children is begun.
- 2) 2009 - Investigations into the educational content of piano textbooks for the beginners have been done (*Zīmele, 2009; Zīmele-Šteina, 2009*) and the analysis of piano teaching aids for the beginners used in the Baltic countries has been made (*Zīmele-Šteina, 2010a*). Teaching aids have been classified and pedagogical principles summarized (*Zīmele-Šteina, 2010b*).
- 3) 2010 – Teaching aids for the beginners compiled by the authors from Latvia (*Zīmele-Šteina, 2011c*) and other Baltic countries (*Zīmele-Šteina, 2011b*) are analyzed. A

survey of Latvian piano teachers on currently used teaching aids and an ideal teaching aid is conducted (*Zīmele-Šteina, 2012*). Information about the four currently used and most popular piano teaching aids for the beginners is summarized (*Zīmele-Šteina, 2011a*).

- 4) 2011 – The survey of beginners' parents is carried out. It is aimed at elucidating their opinions about the content and structure of a piano teaching aid, so that it would be comprehensible for both the children and their parents who are greatly interested and participate in the teaching/learning process. Parents of children from one city school providing in-depth music studies participate in this survey (*Zīmele-Šteina 2011b*). To add to the results, a second survey is developed and carried out. It involves parents of children from different schools: schools of general education providing in-depth music studies (two schools with Latvian as the language of instruction, one - with a foreign (Russian) language as the language of instruction), parents of children from two country music schools, parents of children from one city music school. Teaching aids in piano playing are analyzed in order to identify features of holism in them (*Zīmele-Šteina, 2011e*), the holistic principles of compiling a piano textbook are defined. Work at developing a piano teaching aid is carried out.
- 5) 2012 – Analysis and interpretation of research results. Preparation and evaluation of a teaching aid.

The structure of the doctoral thesis: introduction, 4 chapters, conclusions, list of literature and appendices. Totally, 166 sources of scientific and methodological literature, normative documents, textbooks in Latvian, English, German, French and Russian, 9 Internet resources and 11 textbooks in Latvian, Russian, Estonian and Lithuanian have been analyzed. The results of findings obtained from theoretical and empiric research are reflected in 26 tables and 1 figure.

Scientific novelty of the research:

1. In Latvia, the research on developing a piano teaching aid is carried out for the first time: the analysis of piano teaching aids for 5-7 year-old children used in the Baltic countries is made. The investigation into teaching aids for the beginners used to teach piano in Latvia at present is conducted.
2. Evaluation criteria and principles of developing a holistic-approach-based teaching aid are worked out.
3. The piano teaching aid worked out during the research is scientifically substantiated and evaluated by applying the expert opinion method.

Practical significance of the research:

1. The information on contemporary piano teaching aids is summarized and analyzed.

2. A holistic approach-based teaching aid is useful for piano teachers in their pedagogical practice with the beginners.
3. Textbook authors and publishing houses can make use of evaluation criteria and principles worked out for developing teaching aids for the beginners.

Theses advanced for the defence:

1. A teaching aid on instrument playing is characterized by the principles used in it, viewed in the light of holistic philosophy: gradualness (in developing a teaching material, at a lesson), visibility, diversity of musical material, compactness, regularity, estheticism, the national-multinational, perceptibility (correspondence to the types of perception), conformity with the peculiarities of the age group, self-creation (opportunity to compose music, rhythm exercises, to choose the tempo of performing etc. himself) and scientificity.
2. The holistic-approach-based teaching aid “Klavierspēles ābecīte DoReMi” complies with the standards confirmed by the Ministry of Education and Science and with piano curricula recommended by the Ministry of Culture, as well as with contemporary tendencies in education, because it is based on children’s needs and interests, and is designed so as to be comprehensible and useful for children belonging to different types of perception (audio, kinesthetic, tactile, visual). By using holistic philosophy as the basis, the teaching aid is viewed in its wholeness: educational content, polygraphy, kinds of activity, interaction between children, teachers and parents.
3. Tendencies characteristic of the contemporary education (cooperation between teachers and parents in the field of education, promotion of reading skills, obtaining knowledge in practice, integration of knowledge and skills, diversity of piano compositions, diversity of teaching/learning methods, focusing on learning) in a holistic-approach-based teaching aid for 5-7 year-old children are reflected in such evaluation criteria as:
 - The teaching aid contributes to the development of intellectual, emotional and creative abilities.
 - Diverse learning styles have been taken into consideration at developing a teaching aid, which greatly facilitates acquiring educational content.
 - The teaching aid promotes broadening the experience of pupil’s musical-creative activity.
 - At using a textbook, a child gets to know Latvian folklore, original music and is introduced to music of other cultures.
 - The teaching aid helps to acquire elements of music language and kinds of creation in piano playing.

- The format of a textbook corresponds to the development level of a 5-7 year-old child's perception.
- When using the teaching aid, a child is motivated to control himself and independently organize his work.
- The teaching aid makes it easier for parents to help children learn piano.
- The teaching aid can also be used for out-of-school activities (e.g., for preparing home concerts, mastering piano in hobby groups and for home teaching).
- The teaching aid provides the opportunity for a child to actively participate in the educational process (e.g., to decide on the time and character of a composition).
- Text and language of a textbook are comprehensible for a child.
- A textbook offers a great variety of teaching methods.

Approbation of the research results

A. Scientific publications

11. Zīmele-Šteina, I. (2012). Piano playing teaching aids for beginners: Analysis of the current situation and future prospects. *A.Šlahova (Ed.) Proceedings of the 7th International Conference "Person. Color. Nature. Music"*. Daugavpils: Daugavpils University, 286 – 295. ISBN 978-9984-14-556-3
12. Zīmele-Šteina, I. (2011a). The opinion of Latvian pre-school and first-form pupils' parents about textbooks on instrument playing. *Problems in Music Pedagogy*, 9, 67-77. ISSN 1691-2721
13. Zīmele-Šteina, I. (2011b). Piano playing textbooks for novices in the Baltic States: Critical analysis. *G.Tchibozo (Ed.) Proceedings of the 3rd Paris International Conference on Education, Economy and Society*. Strasbourg (France): Analytrics, 641-650. ISBN 979-10-90365-00-1
14. Zīmele-Šteina, I. (2011c). Methodological analysis of Latvian national schools of piano playing. *H.Ruismaki, & I.Ruokonen (Eds.) Arts and Skills – Source of Well-being*. Helsinki: University of Helsinki, 203-212. ISBN 978-952-10-6855-3; ISSN 1799-2508
15. Zīmele-Šteina, I. (2011d). Opinions of Latvia's piano teachers about ideal study aid for the current situation and future prospects. *Proceedings of the 9th international JTSFS/BBCC Conference „Sustainable Development. Culture. Education"*. Šiauliai: Šiauliu universiteto leidykla, 58. ISBN 978-609-430-068-4
16. Zīmele-Šteina, I. (2010a). Mācību līdzekļu klasifikācija un pedagoģiskie principi. 5. *Starptautiskās konferences „Teorija praksei mūsdienu sabiedrības izglītībā” materiāli*. Rīga: RPIVA, 476 – 481. ISBN 978-9934-8060-5-6

17. Zīmele-Šteina, I. (2010b). The evaluation of the Baltic States piano playing textbook for beginners by applying EEPG quality principles of textbook evaluation. *T.Selke, G.Lock, & M.Moistlik (Eds.) Evaluation, Reflectivity and Teaching Methodologies in the Framework of Multi-cultural Understanding*. Tallinn: Tallinn University Institute of Fine Arts, Department of Music & MEYTT, 81-83. ISBN 078-9949-463-00-8
18. Zīmele-Šteina, I. (2009a). Designing the study content for teaching piano playing to 5-7 year old children. *J.Davidova (Ed.) Proceedings of the 6th International Scientific Conference "Problems in Music Pedagogy"*. Daugavpils: Daugavpils University, 249 – 258. ISBN 978-9984-14-450-4
19. Zīmele, I. (2009b). Contemporary content for piano playing with beginners in Latvia as viewed from sustainable perspective. *Proceedings of the 6th International Conference "Person. Color. Nature. Music"*. Daugavpils: Saule, 41 – 42. ISBN 978-9984-14-434-4

B. Participation in scientific conferences

- April 1-5, 2012 – International conference of academic disciplines „International Journal of Arts and Sciences”, Vienna, (Austria).
- September 28-30, 2011 - The 11th International IARTEM conference „Representation of Otherness”, Kaunas, (Lithuania).
- September 22-23, 2011 - The 7th International scientific conference „Problems of Music Pedagogy”, Daugavpils University, (Latvia).
- July 20-23, 2011 - The 3rd International scientific conference „Education, Economy & Society” Paris (France).
- May 18-21, 2011 - The 9th International JTEFS/BBCC conference „Sustainable Development. Culture. Education”, Shiauliai University (Lithuania).
- May 10-15, 2011 - The 7th International scientific conference „Person. Color. Nature. Music”, Daugavpils University (Latvia).
- April 12-16, 2011 - The 7th International scientific conference „Research in Music Education” Exeter University (Great Britain).
- November 5-6, 2010 - The 15th International creativity conference „The Role of Creativity Study and Promotion in in the Development of Human Resources”, Riga Academy of Pedagogy and Education Management (Latvia).
- October 8, 2010 - The 3rd International scientific conference „Arts and Skills – Source of Well-being”, Helsinki (Finland).
- May 7-8, 2010 - ATEE International conference „Teacher of the 21st Century: Quality education for quality teaching”, University of Latvia (Latvia).

- April 15-17, 2010 - The 3rd International scientific conference „Music Education Yesterday, Today, Tomorrow” Tallinn University (Estonia).
- March 25-27, 2010 - The 5th International conference „Theory for Practice in Education of a Contemporary Society”, Riga Academy of Pedagogy and Education Management, (Latvia).
- November 6-7, 2009 - The 14th International creativity conference „Creativity in the Lifetime of Individuality”, Riga Academy of Pedagogy and Education Management (Latvia).
- September 25-27, 2009 - The 6th International scientific conference „Problems of Music Pedagogy” Daugavpils University (Latvia).
- May 5-7, 2009 - The 6th International scientific conference “Person. Color. Nature. Music” Daugavpils University (Latvia).

Acknowledgement

The thesis was developed thanks to the support of ESF project "Atbalsts Daugavpils Universitātes doktora studiju īstenošanai" (Nr. 2009/0140/1DP/1.1.2.1.2/09/IPIA/VIAA/015) [Support for the Implementation of Doctoral Studies at Daugavpils University].

1.A PIANO TEACHING AID: HISTORY, ANALYSIS

1.1.A Teaching Aid and a Textbook: Theory, History, Practice

Any book is a witness of events and phenomena. It reflects its time, people and the level of their experience. Books have always served and are still serving for people as means to share their experience. In the 20th century a teaching aid plays an important role in the systematic acquisition of knowledge.

To clearly understand how various textbook-related terms are used (a textbook, a teaching aid), investigations of various scholars in this area will be discussed further.

D.Zuyev (*Зуев, 1983*) points out that a comprehensive teaching aid comprises educational content and kinds of activities, V.Bespalko (*Беспалько 1988*) defines a teaching aid as a complex model of information, while I.Lerner (*Лернер - Шахмаев, 1992*) defines a teaching aid from the position of educational content: as a materialized form of social experience and social demand. At developing teaching aids the authors combine both ideas and their experience-based observations (Mikk, 2000).

The 21st century sets new tasks for a textbook: by reflecting the curriculum and due to the logical organization of the content, it becomes more interesting, comprehensible and recognizable. A textbook should be oriented towards a new paradigm – towards a pupil-centered paradigm.

A textbook becomes interdisciplinary, because, when it is designed, values dominating in the society, concrete academic disciplines, author's viewpoint and the latest achievements in technologies are taken into consideration, consequently a textbook reflects the diversity of its application (*Issitt, 2004*).

A change to sustainable education-oriented paradigm, where the focus is on the wholeness and the individual development of personality, involves also revising criteria of evaluation and principles of developing teaching aids, so that the content oriented to pupil's cognition and practical activity should be incorporated in it and teachers' and parents' role should be taken into account as well.

The analysis of textbook development conditions brings the problems of Latvian pedagogy into sharp focus in the context of a child-centered paradigm: overloaded educational content, problems of training young teachers, conflicting opinions as to the evaluation of pupils' study achievements, one-sided way of presenting (illustrating) educational content, textbook authors are not familiar with school environment (*Latvian Language Agency, 2008*).

The content and the development of teaching aids are discussed at scientific conferences. Research on textbooks is being done both in the West (Bundsgaard, & Hansen, 2009, 2011; Sikorova & Cervenkova, 2009; Pingel, 2010; Cathcart, 2011) and in the East (Лернер & Шахмаев, 1992), but in Latvia teaching aids are discussed only at the level of isolated bachelor's and master's theses. Doctoral theses on the issues of designing teaching aids, especially those on piano playing which is a specific art field, have not yet been written in Latvia.

Scientists attract the attention to the fact that during the process of teaching piano playing child's individuality does not receive proper attention, the whole attention is devoted to the development of technical skills (Богданова, 2002), that at the early stage of teaching piano the development of the wholeness of personality does not take place at all and only concrete piano skills are being developed (Sīle, 2002; Zariņš, 2009).

The first person who has focused on the history of teaching aids is the scientist and pedagogue M.Sīle (Sīle, 2003). If piano textbooks created in the first half of the 20th century are considered, it should be pointed out that two of these piano textbooks for the beginners are still being used at present. On the one hand, this testifies to the fact that teaching methodology employed in the book is very good, though when we use them, contemporary (the 21st century) compositions are to be added by a teacher himself. On the other hand, the use of an almost half-century old textbook may indicate the lack of piano teaching aids for the beginners in Latvian.

During the period when Latvia enjoyed a free state status for the first time, up to 1940, 10 piano schools and collections for the beginners by Latvian authors were published. However, from the five written original schools only three were published:

- E.Vīgners „Klavierspēles un absolūtās dzirdes atīstības pamatkurss” (Basic Course in the Development of Piano Playing and Absolute Hearing) (1924);
- D.Soste „Klavieru skola” (1928) (Piano Playing School);
- A.Žilinskis’ „Klavieru spēles skola” (Piano Playing School) (1935, 1938, 1942, 1947).

We have to point out that from the above mentioned teaching aids „Klavieru spēles skola” by A. Žilinskis is still being used when working with the beginners in piano playing.

We also have to mention the fact that six collections of original compositions for the beginners (J. Graubiņš; J. Ķepītis; J. Mediņš; L. Reinholde; A. Žilinskis), four cycles and collections of programme piano miniatures for the beginners (I. Paļēvičs; N. Dauge; A. Reinholde; J. Graubiņš), as well as six exercise collections (L. Bētiņš; E. Vīgners; O. Zīverss) were published. All the afore mentioned authors are composers and educators very significant for Latvia, they have made a great contribution not only to musical life of Latvia, but also to the development of piano pedagogy.

In accordance with the spirit of the time, dominating in the historical period until 1919 and from 1919 to 1940, the characteristic features of German romanticism and attempts to maintain national identity can be observed in the educational content. In this period, the piano teaching aids for the beginners are developed as both piano schools (Soste, 1928; Žilinskis, 1935) and collections with thematic titles (e.g. J. Ķepītis (1933) *Koklētājs*; J. Graubiņš (1928) *Spēlmanītis*) (Sīle, 2003). It should be pointed out that piano schools by D. Soste and A. Žilinskis are teaching aids with adequate requirements: for instance, the pitch of notes, the names of notes are explained. „*Koklētājs*” by J. Ķepītis and „*Spēlmanītis*” by J. Graubiņš are collections where the compositions are organized according to the level of their difficulty and are given thematic titles. The structure of piano schools is various: the methodological material is organized in one book (J. Mediņš (1940) „*Pirmā nošu burtnīca klavierēm*”), in two parts in two books (D. Soste (1928) „*Klavieru skola*”), as well as in four music-books in 16 tables (E. Vīgners (1924) „*Klavierspēles un absolūtas dzirdes attīstības pamatkurs*”). This testifies to the fact that the authors of these teaching aids have simultaneously been piano teachers as well, in their pedagogical practice they have constantly tried to find better ways for developing the teaching aid content by offering different methods, thus ensuring diversity in the choice of the educational content of a teaching aid.

The diversity is reflected in the selection of the piano repertoire as well, and it is quite wide: the repertoire includes Latvian folk songs and arrangements of church hymns, original works by authors; besides, mastering of the basics of piano playing and the development of hearing take place simultaneously. Methodological instructions of the teaching aids are addressed either to both pupils and teachers, or only to teachers. However, as most of the authors address only teachers, there is shortage of methodological recommendations with regard to pupils; and if the author does not publish his instructions, teachers are given freedom of action to creatively use the educational material in their pedagogical practice (Sīle, 2003). Thus a teacher can find the most optimal way for teaching a composition by adapting it to the needs of the individual pupil. For mastering a keyboard, all piano schools recommend to be guided by groups of black keys. For instance, after finding a group of two black keys or, respectively, a group of three black keys it is possible to find other keys.

The investigation on these problems requires analysis of teaching aids, therefore in the next sub-chapter teaching aids developed by Latvian, Lithuanian and Estonian authors will be studied.

1.2. Investigation on the Baltic Teaching Aids and the Results Obtained

To get a complete picture of piano schools in the Baltic countries, the peculiarities of the respective area should be considered in a philosophical plane: from viewpoints of nature, ancient times, silence and love; and the interactions between literature and culture of different countries should not be overlooked either. At seeking for humanism and Latvian culture, a detached observer might be useful, as well as being alone as the opposite to mass culture, attempts of searching for understanding of cultures in ancient history, in literature of Ancient Greece, in Latvian folk songs, in the New Testament (*Grīslis, 2010*).

However the task of this research is to analyze piano schools created by Latvian authors and authors of other Baltic countries, so that to see what didactic and polygraphic principles should be taken into consideration on compiling a new piano teaching aid for 5-7 year-old children and, consequently, children could master piano playing with interest and joy, both independently and assisted by teachers and parents.

On the whole, seven piano schools for the beginners have been analyzed. Five of them are piano schools for the beginners developed by Latvian authors: V.Zosts, I.Zāne, I.Kalniņš “Klavieru Spēles skola” (Piano School); A.Žilinskis “Klavierspēles skola”(Piano School); A.Vītoliņš “Dziedāsim rotāsim”(Let’s Sing and Play”); B.Ozoliņa, T.Rozenberga “Pirmie soļi klavierspēlē” (First Steps in Piano Playing); G.Melbārde, M.Sīle “Klavierspēles ābece” (Piano ABC); one – by the Estonian author: L.Kolar’s “Algus” (*algus – beginning - in Estonian*) and one by the Lithuanian author: V.Krakauskaitė’s “Jaunasis pianistas” (*jaunasis pianistas – a young pianist – in Lithuanian*). The book compiled by the Lithuanian author was selected due to its having been republished several times (in 2008, the fifth, supplemented, edition of this book was issued); it attracted attention by its bright colors and a work book. The Estonian collection “Algus” was chosen in the Tallinn University library.

To substantiate the selection of the concepts once more, it should be noted that according to the classification of teaching aids, textbooks are also considered teaching aids. As the publishers “Zvaigzne ABC” and the European Educational Publishers Group (EEPG) refer to teaching aids as “textbooks”, the teaching aids designed by the authors of the Baltic countries will also be analyzed in this sub-chapter by using the concept “a textbook”.

The analysis of the textbooks has been made by applying “Zvaigzne ABC” textbook quality principles (*Textbook Quality Principles, 2009*), practical recommendations for developing textbooks worked out by these publishers (*Practical Instructions for Developing the Structure of a Book, 2009*), “Recommendations to Designers and Evaluators of Teaching Literature” given by the Education Content and Examination Centre at the RL Ministry of Education and Science

(*Andersone, Maslo, Krūze, Rutka & Žogla, 1999*), and “Evaluation Criteria for an Encased Set” established by the Ministry of Education and Science (http://visc.gov.lv/aktualitates/normdok/i09044_1p.pgf). This is reflected under the title of each textbook and is divided into three parts (A. B. C.). The EEPG general quality principles and textbook quality standards developed on the basis of the conclusion of the international jury awarding “The Best Schoolbook Prize”, of methodological instructions worked out by Utrecht University Centre for Educational Studies and Consultancy and Sterling University Centre for Publishing Studies, as well as of the International Association for Textbooks and Educational Media (IARTEM) are given in tables.

The Latvian translation of the EEPG Quality Principles in the doctoral thesis is given in the version offered by the “Zvaigzne ABC” publishers and the English original term is provided in brackets. All eight quality principles, which were used by the EEPG jury at evaluating textbooks on different subjects, have been applied in the analysis of textbooks on piano playing.

Though the above mentioned textbooks have been published even several decades ago and therefore for very objective reasons they sometimes may conflict with the EEPG general quality principles (e.g., the 21st century compositions cannot be found in A.Žilinskis’ book, because it was first published in 1935), but, on the other hand, teachers still continue using them for training the beginners, the approach to the analysis of these books in the doctoral thesis is taken from the viewpoint of currently used textbooks.

The analysis of teaching aids allows us to infer that on the whole the content and themes of the teaching aids comply with educational aims for the initial stage of learning piano (gradual introduction to the names of notes, the staves, clefs), and titles of these books are an additional evidence to this fact. In prefaces of the books the authors address both children and teachers. All teaching aids are quite voluminous and are meant for one and/or two school years, depending on the individual development of a pupil.

To add to the quality of a textbook, both classical and contemporary compositions and arrangements should be included in it. To enrich the content of the book, listening materials (*CD* or internet addresses) can be added. Having analyzed piano textbooks for the beginners by applying the EEPG and “Zvaigzne ABC” quality principles, we have to admit that on developing a teaching aid for individual classes with the beginners not all these quality principles are applicable. Besides, the Latvian version of the EEPG quality principles is not always clear and precise and therefore causes difficulties at evaluating textbooks.

The application of the EEPG quality principles leads also to the conclusion that they are too broad and non-specific to evaluate piano textbooks. Here, for instance, the *socialization* principle, which is oriented towards stimulating the use of various social skills during the lesson

by means of a textbook, can be mentioned. At teaching piano, group work, presentation and interactive teaching methods cannot be employed traditionally. In the process of learning piano these methods are demonstrated in a different way: it might be the cooperation between two or three pupils, who, having individually prepared their instrument parts, now learn to perform them together at an equally high level. The group work in the classroom differs in that aspect that at presenting it, all participants of the group needn't have equally high level of knowledge and skills. At learning to play the piano, playing together with a teacher or with a recording also counts as additional skills which make the pupils take other participants of the ensemble into consideration. The skill to cooperate and be responsive should be developed not by a teaching aid, but during the teaching/learning process where at concerts and other performing activities several pupils meet each other and evaluate each other's achievements, learning to be sympathetic in cases when a performer has made some error due to the excitement during the performance.

At analyzing the EEPG quality principle concerning the use of internet materials in a teaching aid, we are encountered with the fact that the society holds quite a conflicting opinion concerning the necessity for 5-7 year-old children to use internet materials. The arguments people advance against their use are the assertion that they might lead to computer addiction, and are deteriorating pupils' eyesight when used for a long time. There are also arguments concerning the possibility to use internet at a lesson: bad conditions of classrooms for instrument playing, classrooms are not equipped with computers connected to the internet and not all teachers use computers and Internet.

The research done in this thesis has yielded results similar to those in M.Šīle's investigations (*Šīle, 2000*), indicating to the dominance of uniform piano teaching aids in this field. It should be pointed out, however, that such uniformity is to be found just among the piano schools written in Latvian and among teaching/learning methods and techniques offered. As regards accessibility, diversity and availability of repertoire in teaching aids on instrument playing, it should be mentioned that almost 15 and more year-old, unrevised textbooks are still being recommended in the curricula for the use at lessons. This can be illustrated by examining three curricula of different piano schools (one music school, two schools providing in-depth music studies). All the above mentioned curricula include and recommend the textbook "Piano School" edited by A. Nikolayev, which is written by a Russian author and published in Russian (Фортепианная игра под ред. А.Николаева, 1988). The same tendency is also revealed by the data obtained from this research, and they testify to the fact that more than 80% of piano teachers in Latvia use just this book (*Zīmele-Šteina, 2011c, 2012*).

The results of the analysis of piano teaching aids enable us to infer that none of the seven books for the beginners we have evaluated makes it possible for senior pre-school and junior school age children to learn playing the piano without a teacher's assistance. Therefore, at developing a contemporary teaching aid, it could be improved by taking into consideration the following recommendations:

- Music of various genre and time could be added to the repertoire;
- Different kinds of activity (e.g., not only music making in an ensemble but also beating rhythm, singing and simultaneously drawing/painting, studying instruments, writing down notes), which would also add to teaching/learning methods and techniques envisaged by the teaching aid, should be planned;
- The sequence of learning compositions should be planned in such a way that it enables a pupil to play some compositions in advance without teacher's help, and the teaching aid should stimulate pupil's interest in broadening his mental outlook, encourage him to work independently and reveal new things by asking questions;
- Note font should correspond to the peculiarities of pupils' age group (small font notes are not acceptable for the beginners);
- A teaching aid should contribute to provoking positive emotions in pupils, teachers and parents, and this could be achieved by the added joyful drawings, titles of compositions, arrangements of phonograms and texts.

The results of the analysis of teaching aids, made according to the EEPG and "Zvaigzne ABC" quality principles, enables us to state that the treatment of these principles is too broad and general, because they are intended for the evaluation of teaching aids on different subjects and, consequently, special evaluation principles and criteria should be created for developing and evaluating piano teaching aids, which would reflect the specificity of the taught subject and would meet pupils' interests and needs during the process of teaching/learning piano.

2. OPINIONS OF TEACHERS AND PUPILS' PARENTS ABOUT A PIANO TEACHING AID FOR THE BEGINNERS

2.1. Investigation on the Opinions of Latvian Teachers about a Piano Teaching Aid for the Beginners

Teachers have always played a decisive role in training young musicians, therefore finding out their opinion about the teaching aids they currently use or would like to use is important. The

survey of piano teachers was carried out from January to March, 2011. The participants were piano teachers of broad spectrum (private teachers, piano teachers from schools of general education, teachers from studios) involved in training the beginners.

The survey was organized by working out questionnaires and sending them out electronically. Studios, private schools which taught piano to the beginners were invited to participate (e.g., *Yamaha Music School, Suzuki Method, Orff Music School*).

The results obtained from these questionnaires were supplemented by the information obtained from students of three universities, because our experience shows that while still at the university students already have some practice in teaching children (*Mills, 2004; Fernandez, 2012*). On the whole, 195 questionnaires were received from which 165 were valid.

The questionnaires consisted of 11 questions. The introductory questions- *the first six questions* were about sex, age, region, length of service, education and place of work (music school, comprehensive school, private work).

The seventh question included 19 piano schools by different authors (Latvian, Ukrainian, English, American, German). Teachers were given the opportunity to mark which of the mentioned teaching aids they use, to indicate what drawbacks, in their opinion, the books had and what was valuable in them, and also add titles of other books, not mentioned in the list given, they use.

The eighth question included four factors to evaluate: format of a textbook (1), supplementary aids (2), content (3), design (4). These factors were offered for evaluation as components of 30 teaching aids and the respondents evaluated them according to a three-point scale (*very significant, not especially significant and insignificant*). The components were developed on the basis of the analysis of teaching aids and on the author's 15 year-long work experience, gained while teaching in music school, school providing in-depth music studies, giving private lessons and working at sheet music publishing house. To verify these observations all possible components of teaching aids were selected and offered to piano teachers for evaluation.

Participants (N=165) represented all regions of Latvia: Latgale (N=42), Kurzeme (N=13), Vidzeme (N=42), Zemgale (N=21) and Riga (N=47). The age range of the respondents was from 19 to 70, with and without work experience.

All work fields of music teachers were represented in the survey: teachers from music schools, teachers from schools providing in-depth music studies, teachers giving private lessons and also those who teach piano and simultaneously work in another sphere relating to music (for instance, are leaders of a vocal ensembles).

The ninth question was of an open-ended type, and the teachers were asked to write down the characteristic features of an ideal teaching aid. In order to elucidate teachers' opinion and to

design the desired type of a piano teaching aid for the beginners, the answers to the open-ended question were analyzed by applying a qualitative content analysis (*Weber, 1990; Mayring, 2000; Pipere, Reunamo, & Jones, 2010; Martinsone, 2011*), and all questionnaires were taken into consideration (N=195). From these, the questionnaires where teachers expressed their opinion about “*an ideal teaching aid*” were selected. On the whole, 120 teachers had answered this question. An open-ended question had been selected in order to get a more detailed respondents’ opinion about a piano teaching aid for the beginners, allowing the teachers to express their opinion in a free form.

The summary of the results shows that for teachers the following factors of developing a teaching aid are significant: visual, content, kind of activity, polygraphy.

Judging by the exhaustive answers given by the teachers in the questionnaires, teachers do evaluate textbooks and try to find the book most suitable for each individual pupil and individual pedagogical situation. This complies with the teacher’s role in the new education paradigm – to inspire, to be enthusiastic, to help, which can stimulate pupil’s interest in learning. This implies that a suitable textbook can promote learning and help not only the pupils but also the teachers.

During the initial stage, the interest in classroom activities is shown by pupils’ parents as well.

This indicates that a teaching aid is important for pupils’ parents too, because they help pupils to have a grasp of a textbook when preparing for the next lesson. This also shows that parents are willing to take part in the teaching/learning process: therefore at designing a teaching aid parents’ opinions are also taken into consideration (*Creech, 2009*), and the next sub-chapter is concerned with this issue.

2.2. Investigation on the Opinions of Pupils’ Parents about a Piano Teaching Aid for the Beginners

Within the frame of the doctoral thesis two surveys of pupils’ parents were conducted and were aimed at identifying priorities which, in their opinion, should be included in a teaching aid so that it would stimulate child’s wish to play the instrument with joy and would maintain his interest in it for a long time.

The research data reflect parents’ answers to the questions listed below:

- What should the advisable teaching aid on playing the instruments for the beginners be like?
- What are the properties necessary for a teaching aid on playing the instruments?

The main section of the questionnaire consists of indicators which should be taken into account at developing a textbook on playing the instruments. The questionnaire offered 41 different

indicators which were assessed according to a five point scale. Indicators were based on a visual aspect of a textbook, its polygraphic aspect, kinds of activity (methods) and the content of the textbook.

When the next survey was conducted, in which parents from Latvia's regions also participated, the second questionnaire was drawn up for it, and the 41 indicators of a pilot questionnaire were replaced by questions as follows: *What is a good* and *what is not a good* teaching aid on playing the instruments? To give their answers to these questions parents could write down three properties of a textbook. The questions about parents' memories of their own first textbook (on any subject) and their opinions concerning the mutual interaction between a textbook and interest in playing the piano were added to the questionnaire.

In this part, the holistic approach is indirectly revealed in the answers of pupils' parents and piano teachers, and the necessity for further research becomes more obvious. Both pupils' parents and piano teachers mention not only material properties of the book, but also properties that are based on individual feelings, e.g. „*a book pleasant to take in hands*”.

After summarizing the results obtained from the inquiry, in which totally 317 respondents participated, we can infer that teachers evaluate teaching aids and try to find a textbook most suitable for each individual child and each pedagogical situation, which complies with teacher's role in a new educational paradigm – to inspire, to be enthusiastic, to help children learn. The results yielded by a parents' survey show that a teaching aid will be productive, if it is written in a language comprehensible for a child (in a native language). A teaching aid should be comprehensible not only for a teacher, but for pupils and their parents as well, which can be achieved by including explanation of music theory and audio materials in it. A teaching aid should be developed in accordance with pupils' age group and it should not only focus on playing the instrument, but also offer different other kinds of activity, such as, for instance, clapping rhythm, marching out the rhythm, singing songs, writing, listening to music, drawing and painting. A teaching aid has to provoke positive emotions in a teaching/learning process, and this aspect should be also taken into consideration at developing it.

3. HOLISTIC APPROACH AS A METHODOLOGICAL BASIS OF TEACHING AID DEVELOPMENT PRINCIPLES AND EVALUATION CRITERIA

3.1.Characterization of a Holistic Approach

Changes in the society usually entail also changes in the conception of compiling a textbook: this relates to both principles of developing and criteria of evaluation.

In this sub-chapter, the usage of the concepts holism, wholism in scientific sources will be analyzed and the relatedness of these concepts to music and piano pedagogy as well as to developing and evaluating textbooks will be characterized.

At developing a teaching aid, according to the set aims and objectives, a view of holism was applied. The reason for selecting holism was the intention to seek for the solutions which would make the development of a teaching aid, and consequently also its evaluation, purposeful both philosophically and didactically.

At the beginning of the 20th century, the Prime Minister of South Africa J. Smuts defined the term *holism* in his book „Holism and Evolution”. J. Smuts thinks that the world is governed by the process of a creative evolution, which, constanly changing, creates new values. Holism is treated as the highest philosophical concept which synthesizes both the objective and the subjective (*Smuts, 1926*).

Before a detailed discussion of a holistic approach, it should be pointed out that the use of the concept holism, due to its different spelling in English, is controversial, therefore J.P.Miller (*Miller, 2007*) suggests using *holism* viewed in a spiritual context, while *wholism* would be more proper in a material and biological context with the emphasis on physical and social interrelations. J.Miller considers that *wholism* corresponds to J.Dewey’s vision of the world, while *holism* – to the philosophy of R.Steiner (*Miller, 2007*).

In Latvian pedagogy, two terms – *holisms*, *veselums* – are used, they express the same idea, but linguistically it is denoted by two different words. In her doctoral thesis the author will use the word *holism*. It should be pointed out that in scientific literature the English word *holistic* is often used as a synonym of a comprehensive vision, of a general view on things, but not as a philosophical concept. The whole consists of parts, but the structure – of components; and, neither in science nor in practice, these are the same things.

In this doctoral thesis the treatment of holism is based on several philosophical and scientific trends. The fundamentals of traditional education root in the ideas of scientists and educators of

the Enlightenment era – J.Locke (learning proceeds without difficulties) (*Locke, 1977*) and J.J.Rousseau (education adapts to the nature of a child) (*Pycco, 1976*).

The names of R.Steiner (*Steiner, 1997*) and M. Montessori (*Монтеццопу, 2005*) also should be mentioned here. Their vision of a child in his wholeness and their child-centered education are a new approach to pre-school and primary school pedagogy. In their works, child is seen as a symbol of the future, the one who will bring about changes in the future. This education is experience-based (*Dewey, 1920; Flake, 1993; Steiner, 1997, Lieģeniece, 1999; Монтеццопу, 2005*) and enables pupils to see regularities of the nature and universe and learn to be responsible.

In the period between 1970 – 1990, the conception about a whole (unitary) personality is based on K.Wilber's (*Wilber, 1997*) theory of integral philosophy, on H.Gardner's (*Gardner, 1999*) theory of multiform abilities, D.Goulman's (*Goulmens, 2001*) theory of emotional intelligence and on K.Flake's constructivism and constructivists' theory of teaching (*Flake, 1993*).

Holistic education developed as a protest against a mechanical, materialistic education and public opinion. In the latter half of the 20th century, a philosophical trend – hermeneutics – studies the concept *understanding* within the context of both mutual understanding of the society and understanding of a basic idea.

Holistic education is a philosophic view on learning and on challenges of learning, and it originates from the postmodern vision of the world striving for the fundamental assumptions of modern, industrialized world. In a holistic approach to a teaching/learning processes wholeness interchanges with parts, from which again wholeness is formed (*Boardman, 1992*).

In 1993, I.Salīte (Latvia) wrote about a holistic approach to pedagogy, pointing out that “a holistic approach is oriented toward respecting the diverse individual links with the world and toward seeking for diverse pedagogical solutions in ecological education” (*Salīte, 1993, 49*). In her further research, I.Salīte associates holistic approach with a child-centered paradigm which today is the leading paradigm in the pedagogy of Latvia.

In music pedagogy, holism (veselums) has been dealt with by M.Sīle. She sees holism as “a wholeness of diversities” through child's personality that is a kind of wholeness “which develops in active creative process of self-realization” (*Sīle, 2000, 157*).

J.Miller identifies three basic principles of a holistic approach to education: balance, inclusion and connection. They account for the balance in evaluation, establishing connections between knowledge, the rational, balancing it with imagination and intuition.

The historical development of holism, the basic principles of holism and education principles of holism make it possible to conclude that holism is treated non-linearly – as a process which is changeable within its limits with openness characteristic of it. Owing to its diversity it allows

looking at ordinary phenomena in education and pedagogy from different viewpoints. By all these properties holistic approach to education enables us to overcome drawbacks in educational process, including those in developing and evaluating teaching aids.

The analysis of investigations made by the above mentioned scientists enables us to infer that holism in education is treated as an integrative and systematizing function of personality, as a phenomenon of integrative individuality in the structure of a holistic conception of personality. Holism is connected with both creativity and integrating.

3.2. Development of a Holistic Approach-Based Piano Teaching Aid

In Latvia, at the level of basic education, piano is taught in music schools, private music schools, with private tutors (part of them are certified by the Education Quality State Service, some do not have such certificate), in institutions of interest education (in children and creative work centers), in schools offering a profession oriented music curriculum of general basic education (schools providing in-depth music studies). However, we have to point out the fact that the level of skills and abilities of the beginners is quite diverse.

In Latvia, two ministries (the Ministry of Education and Science, the Ministry of Culture) are responsible for the quality of education and, consequently, the normative documents regulating what and how piano should be taught are different. The Ministry of Education and Science is responsible for comprehensive schools providing in-depth music studies.

The curriculum for music schools recommended by the Centre of the Industries of Culture and Creative Education is aimed at further professional education in the next stage of education. The number of tasks in standards and program is similar. The common things in tasks are: mastering the basic piano skills, the acquisition of elements of music language. Difference – collective music making.

Though the differences exist, they are not essential, and the repertoire recommended for the beginners is not different. Therefore the problems of selecting the repertoire posed at teaching the subject Music and piano playing are similar.

To meet the standards and requirements of the respective curricula of comprehensive schools at developing teaching aids, The Ministry of Education and Science and publishers have worked out the criteria of evaluation of teaching aids and the principles of developing teaching aids. Therefore, to elucidate how the evaluation criteria and principles of developing teaching aids are implemented in life, a semi-structured interview with head of the Group of the Textbook Development and Quality of “Zvaigzne ABC” publishers (the largest textbook publisher in

Latvia), S.Buhanovska, was held. Five questions were prepared for the interview and presented to the interviewee before the interview. The questions were as follows:

- What does a concept “*teaching aid*” involve?
- What criteria (indicators) indicate that a teaching aid is good?
- What criteria of teaching aid evaluation do the publishers apply?
- What experience of developing and evaluating teaching aids (similar, completely different) do other countries have?
- In what does this experience differ from the evaluation of Your publishing house and/or the evaluation accepted in Latvia?

The interview reveals that at developing textbooks the “Zvaigzne ABC” publishers are strictly guided by the requirements of several normative documents of the Republic of Latvia on developing teaching aids, as well as by methodological recommendations produced by Utrecht University and Sterling University and publications of the International Association for Research on Textbooks and Educational Media.

Before we start discussing the principles of developing teaching aids and doing their analysis, the discrepancies in literature concerning the concepts *principles of developing* and *criteria of evaluation* should be mentioned. In this respect, M.Sīle’s historical analysis of piano schools can be used as the example, where the same parameters are called both *evaluation indicators* (Sīle, 2003, 73) and *principles of developing* (Sīle, 2003, 96). However, as M.Sīle’s approach to the analysis of teaching aids has not been critical, but she has sooner made a historical analysis by stating facts, it would be more accurate to consider these principles to be the principles for developing a collection. Therefore, within the frame of this doctoral thesis the parameters of teaching aids developed by M.Sīle will be analyzed as the development principles.

At developing a piano teaching aid for the beginners the following aspects were taken into consideration:

- Philosophy of developing a teaching aid – holism;
- Standards and curricula developed in compliance with the normative documents of the Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia;
- Peculiarities of pupils’ individuality and age group;
- Pilot project “Approbation of the Curriculum for Six-Year-Old Learners”;
- Currently available textbooks;
- Teachers’ and parents’ opinions;
- Possibilities of polygraphy and publishers.

3.3.Principles of Developing a Holistic Approach-Based Teaching Aid and Evaluation Criteria

The author understands a holistic approach as different kind of activities which result in experience and inspiration for a further activity and are accompanied by positive emotions.

A holistic approach to developing a teaching aid enables us to design a teaching aid which could be widely used in teacher's practice when they work with children who acquire the taught material at a different speed and whose skills are of different level, and also with children having different needs for education. Textbooks of such type enable a teacher to employ not only narratives, they involve active activities as well: to guess rebuses, to solve problem situations, to write, clap, jump, draw and paint. Ways of making a textbook more widely applicable are being looked for (e.g., adding a listening material, internet addresses of a reading or visual material, creating the opportunity for writing in a book).

Thus we can infer that a holistic approach-based teaching aid is the aid that inspires, teaches by doing (by applying different methods), is human experience-based, knowledge and learning-focused, and facilitates the development of intelligence.

As in Latvia no investigation on developing teaching aids and holistic approach-based teaching has been done, currently the EEPG textbook evaluation criteria, general pedagogical criteria of VISC teaching aid evaluation, ISEC order and criteria (division into aspects) of encased set evaluation are available.

Having analyzed the criteria of teaching aid evaluation, we have to admit that they all are positively child-oriented and focused on the evaluation of a polygraphic aspect. Nevertheless some aspects do not comply with the philosophy of the author of the doctoral thesis.

On summarizing the above said, we can infer that contemporary education has positive examples of applying a holistic approach, such as education standards on piano playing developed by schools themselves (in schools providing in-depth music studies), and curricula on playing the instruments (including piano) in music schools. However, the state standard in Music could be still supplemented and improved, so that the emotional and intelligence sphere would be reflected as a process not as the result.

Though standards and curricula are not being changed at present, the principles of developing and criteria of evaluation of a teaching aid in the doctoral thesis are viewed broader and are based on a holistic approach, which makes a teaching aid more comprehensible for all those involved in the educational process at the initial stage (teacher, pupil, parents). Thus a piano teaching aid becomes applicable during out-of-school activities as well, not only during the lessons.

4. A HOLISTIC APPROACH-BASED TEACHING AID KLAVIERSPĒLES ĀBECĪTE DOREMI”: ESSENCE AND EVALUATION

4.1.Characterization of a Developed Teaching Aid “Klavierspēles ābecīte DoReMi”

As the analysis of piano teaching aids (done in sub-chapter 1.2.) shows, teaching aids, too, are teacher-centered. Within the framework of a contemporary child-centered paradigm a child is an active participant of a teaching/learning process. Therefore, at developing a teaching aid, we have to speak about the openness to new and creative interactions and seek for ways of incorporating stimulating activities into the content, by means of which a child could develop independence, self-confidence, and which would provide opportunities for creative activities. We also have to find ways of how to make a teaching aid polygraphically qualitative in respect of both colors and technical performance.

The philosophical basis of “Klavierspēles ābecīte DoReMi” is the philosophy of holism, and the following teaching aid development principles have been taken into consideration: gradualness, visibility, musical diversity, compactness, regularity, estheticism, the national-multinational, perceptibility, correspondence to the age group, self-creation, scientificity, which include both didactic and polygraphic requirements.

The textbook “Klavierspēles ābecīte DoReMi” has 120 pages: it is colorful, bound in a spiral, with thin covers. In total, 88 melodies are included in the book.

A teaching aid is designed as a textbook with functions of a workbook and has an added audio disk of phonograms.

A teaching aid worked out by the author of the doctoral thesis provides various games and plays, which have been approved of and approbated among the children by the author during her 16-year-long pedagogical experience, and also by having offered concrete games to her colleagues to approbate them in the course of two years. The conception of “Klavierspēles ābecīte DoReMi” focuses on elementary means of expression which children reveal in the process of their practical life and begin to instinctively use them in order to demonstrate their emotions and moods.

The use of games and plays in the teaching/learning process (consequently also in a teaching aid) corresponds to child’s age peculiarities, which are characterized by great mobility, growing up, development of coordination skills.

Traditionally, at teaching piano, rhythm is paid great attention to, however sometimes rhythm is considered only within the limits of one composition, and usually is the correction of mistakes. A more effective way of developing the sense of rhythm is regular clapping rhythm exercises out

and grouping them. Here clapping is understood as clapping hands on one's knees. In this way hands get prepared for playing the piano when each hand has its own rhythm. This is why, in addition to compositions, rhythm exercises are added in the book.

In order a child, who cannot yet read, would be able to use the book, different symbols are included in the textbook (e.g., symbol for accompaniment, a symbol for a phonogram).

To determine the time and/or character of a composition a child, either independently or aided by a teacher, can write some eloquent or nice formulation in a triangular above each composition given in the book.

As it was mentioned afore, the teaching aid has been developed by applying a totality of 11 principles: *visuality* (1), *gradualness* (2), *diversity of a musical material* (3), *compactness* (4), *regularity* (5), *estheticism* (6), *the national-multinational* (7), *perceptibility* (8), *correspondence to the age group* (9), *self-creation* (10), *scientificity* (11). These principles were treated broader, taking into account holistic features. A teaching aid is not only a source of information, but it becomes an impulse for a further activity –it is open to various use: not only during the process of teaching/learning, but also in a family circle and among friends.

To understand the context each principle has been applied in when “*Klavierspēles ābecīte DoReMi*” was developed, each principle will be discussed individually.

*1. Principle of *visuality**

In this case the principle of *visuality* is treated broader, combining visual, aural and tactile perceptions. For instance, mastering keys does not imply confining oneself to just looking at them, because knowledge about them is reinforced by the interaction of various parts of a human body: fingers, shoulders, elbows, joints, legs - this contributes to memorizing keys, units of rhythm, length of notes. The principle of *visuality* implies involvement of all sense organs. It should be emphasized that all learning styles are characteristic of the beginners, but the textbooks do not make effective use of them.

The size of notes in “*Klavierspēles ābecīte DoReMi*” is larger than usual. The organization of compositions is as follows: there is one or two compositions on one page. The book is colorful, colors are bright, and each page has a slight tonality. The size of letters depends not only on a learning style, but also on the age peculiarities of a child when it is important to perceive information by eye. Colorfulness and big size notes are helpful in the process of learning. The tonality of each page has a double importance: the page has a pleasant visual layout and it is better protected from note copying.

*2. Principle of *gradualness**

The principle of *gradualness* in the textbook is viewed as *gradualness when necessary*. The material is organized so that a pupil could understand the material given some pages in advance.

This stimulates and helps a pupil to learn independently, to acquire the taught material, to develop one's intuition, because:

1. Each new material includes much of the material acquired before;
2. Audio disk recording inspires learning of what is not known.

“Klavierspēles ābecīte DoReMi” provides acquiring notes in two octaves simultaneously: bass cleft in a small octave and treble cleft in the first octave. Step by step, a child learns clefs, fingering, length of notes, names of notes on the staves, place of the notes on a keyboard, alteration signs. A child gets introduced to melody transposing and note grouping.

3. Principle of a diversity of musical material

In total, 88 melodies have been used in “Klavierspēles ābecīte DoReMi”, from which 39 are Latvian folk melodies, but German, English, Hungarian, Polish, Russian folk melodies and compositions of individual authors have also been included in the book. These compositions have two kinds of accompaniment: one is written in notes, the other, which is not duplicated, is recorded in the audio disk.

The principle of a diversity of musical material is treated in the textbook from a different viewpoint as well: compositions differ not only in their genre, but also the degree of their difficulty and suitability is various (e.g., *do, re, mi* are practiced and reinforced by playing six songs). Thus, both a child and a teacher are able to select the most suitable one.

4. Principle of compactness

The principle of compactness restricts the number of compositions and exercises used in the book and, consequently, it helps to avoid overloading the content to be studied. Compactness manifests itself in commensurate proportions of drawings and size of the book, which, in their turn, contribute to creating the feeling of comfort during the educational process, when a child is happy about how quickly and easily the new composition has been mastered.

Though “Klavierspēles ābecīte DoReMi” incorporates more than 100 melodies (including finger exercises based on various folk melodies and melodies of individual authors), the size of the book is even smaller than A4 format and it has 120 pages. Consequently, the book is not too heavy for a 5-7 year-old child.

5. Principle of regularity

This principle emphasizes the requirement that the process of knowledge acquisition and learning should be continuous. The musical material of “Klavierspēles ābecīte DoReMi” is supplemented by adequate tasks on music theory, rebuses.

6. Principle of estheticism

The principle of estheticism in this case is demonstrated in two directions – in didactics and polygraphy. If a teaching aid is designed according to the principle of estheticism, it is beautiful

and in good taste polygraphy-wise. The visual image of textbook remains in memory for a long time at the level of feelings, calling back not details but good feelings. Quite often, a child's motivation to take up piano playing and do it for a long time depends on it.

The accompaniments and phonograms of the compositions are developed with a touch of humor, trying to avoid stereotypes about folksongs as compositions in folk style, accompanied on folk instruments and having authentic accompaniment. Rejecting the stereotypes about Latvian folk music, accompaniments arranged in contemporary harmonies but retaining the original beauty of folk songs were written for phonograms and teacher's piano accompaniment.

7. Principle of the national-multinational

“Klavierspēles ābecīte DoReMi” is written in Latvian, but alongside Latvian folk songs, folk songs or children's songs of six other nations are included in it. All songs whose original language is not Latvian are given sub-titles in their original language so that the songs could be recognizable and, if needed, could be listened to in the internet. For the first time (!), one folk song, written in the dialect spoken in Latgale, has been included in a collection written in Latvian. This is an attempt to broaden children's world outlook and teach them tolerance to what is different. By incorporating the folk song in Latgale dialect, both the author of the doctoral thesis and the author of phonograms show their deep respect for Latgale, because they both were born and received education in this region of Latvia. By applying this principle the author strives to create not only a feeling of vastness of the world but also teach pupils to try to find wide expanse in their inner feelings.

8. Principle of perceptibility

To make the material included in the book easier to perceive, attention should be paid to the layout of this material (size of letters/notes, drawings) so that it would help to understand the aim set for compositions and tasks.

In “Klavierspēles ābecīte DoReMi”, drawings not only depict and reveal the essence of a composition, but also attract attention to a new theme or contribute to reinforcing children's knowledge (e.g., they find and write down the notes on which a bear-cub has left its sweet footprints, because next to a keyboard there is a drawing of a bear-cub holding a honey pot, but on the keyboard its footprints are left).

9. Principle of correspondence to age group

One of the basic principles in pedagogy is taking the age peculiarities into consideration. It determines pupil's workload, pupil's daily and leisure regimen, arrangement of subjects, materials of the subject and teaching/learning forms and methods as well (*Vuorinens, Tunala, 1999*).

P Paananen (*Paananen, 2007*) points out that the recurrence of the melody is the only variable at the age of 5, transposing appears at the age of 7. The range of melody and sounds of 5-7 year-old children is wide, adhering to the tonalities – rare, metric organization – ambiguous.

If a teacher knows psychological peculiarities of a specific age group, he is able to better guide a child to achieving the set aim, and the author of a teaching aid can easier develop and compile a teaching aid.

10. Principle of self-creation

This principle envisages active involvement in the development and supplementation of a textbook. The author of the textbook “Klavierspēles ābecīte DoReMi” has provided the opportunity for a teacher to supplement the book according to the individual development of a child. The example of self-creation is an inserted page with blank staves where notes and clefs can be filled in. There is a place where pupil’s own instrument can be drawn. Composing of rhythm, compositions and development of rebuses also belong here.

11. Principle of scientificity

The basis of a scientificity of “Klavierspēles ābecīte DoReMi” is observation, inquiry and comparison. For instance, on page 6, the number of lines in a staff differs, and by comparing, counting, observing, a child has to find which number is the right one.

Though the names of the principles of developing a teaching aid have not been altered, the application of these principles in “Klavierspēles ābecīte DoReMi” is much broader than usual. Holistic philosophy and a broader view on the traditional principles bring a textbook closer to a holistic approach and enable to reveal drawbacks of the book, curriculum and standards.

On designing a teaching aid, the final result should be its compliance with state regulated standards and curricula. In the next sub-chapter a teaching aid will be analyzed from the viewpoint of how it corresponds to the tasks indicated in standards and curriculum.

At designing a teaching aid, standards developed for schools providing in-depth music studies and tasks set in Music school curriculum developed by the Centre of Culture and Creative Education Industries and needed for achieving the aims were taken into consideration. They are: to promote the emotional, creative and intellectual development of each child (in documents – pupil), to perfect piano skills according to the level of his abilities.

From the above said we can infer that a teaching aid complies with the aims set by the curriculum and standards for mastering piano playing. It provides gradual and diverse acquisition of knowledge, allowing the children to develop all kinds of perception.

When the textbook was ready, an investigation was carried out to evaluate whether the teaching aid designed by the author of the doctoral thesis suits for using in various piano learning spheres. The method of expert opinions was applied for data collecting.

4.2. Evaluation of a Teaching Aid

To make the research complete, this chapter will deal with the evaluation of both the Baltic textbooks on piano learning and the textbook “Klavierspēles ābecīte DoReMi”, which will be done according to the criteria developed for the evaluation of a piano teaching aids for 5-7 year-old children.

The data about a holistic piano teaching aid for 5-7 year-old children obtained through expert opinion method will also be summarized and analyzed.

On the whole, only one piano textbook complies with all the developed criteria, and this book is “Klavierspēles ābecīte DoReMi” developed by the author of the doctoral thesis. Partly we can agree with the assertion that a textbook in holistic understanding is a restricting factor, a kind of a frame; however, by writing this doctoral thesis and by developing a piano textbook the author has made an attempt to broaden the understanding about a piano textbook, about a piano teaching aid and has tried to break common stereotypes that piano lessons are only for playing the piano. The book is also author’s attempt to bring school nearer to and better understandable for parents.

The survey of expert opinions was carried out to verify the significance and necessity for this textbook. The method of expert opinions was applied to investigate the quality of the object under research and evaluate aspects of quality character, which the compliance of the researched object with the set aims and tasks depends on (*Bogner, Littig & Menz, 2009*). In the context of the research, the method of expert opinion was organized as an individual and postal survey method. Each expert studied the piano textbook for 5-7 year-old children individually.

The data obtained from the expert survey testify to the fact that, on the whole, experts’ evaluation of the designed piano teaching aid is positive and approving. They also point out those aspects in the book which are good, innovative and holistic. The data obtained from experts’ survey are a great contribution to the evaluation of the book because they prove the reliability and significance of the selected philosophical approaches and empirical research constructions used at developing the textbook. The positive evaluation of experts shows that “Klavierspēles ābecīte DoReMi” can be used for teaching piano to the beginners in all curricula and standards, as well as in private practice.

CONCLUSIONS

1. The results of the analysis of piano teaching aids developed by the Baltic authors enable us to conclude that none of the analyzed seven piano schools for the beginners allows the senior pre-school age and junior school age children master piano without constant teacher's assistance.

Consequently, when a contemporary teaching aid is developed, it should be based on a philosophical approach and the following recommendations should be implemented:

- Repertoire should be supplemented by music of various genre and time;
- Different kind of activities(e.g., drawing/painting, studying instruments, writing notes), which would add to the methods and techniques used in a textbook, should be included in a textbook;
- The sequence of mastering compositions should enable a pupil to learn some pieces in advance without teacher's assistance and the use of this teaching aid should stimulate pupil's interest in broadening his mental outlook, work independently and reveal new things by asking questions;
- Note font should correspond to the peculiarities of pupil's age group (small notes are not acceptable for the beginners).

The analysis of teaching aids made according to the quality criteria developed by EEPG and "Zvaigzne ABC" publishers allows us to infer that these criteria are too broad and too general, because they are intended for the evaluation of teaching aids of different subject groups and, consequently, other development principles and evaluation criteria should be developed for the evaluation of piano teaching aids, so that they could reflect specificity of piano teaching subjects and could comply with pupils' interests and meet their needs during the process of mastering piano playing.

2. The results of the research, in which 317 respondents participated, show that during their pedagogical activities teachers evaluate teaching aids and try to find a textbook most valuable and suitable for each pedagogical situation, which corresponds to a teacher's role in a new education paradigm –to inspire, to be enthusiastic, to help a child learn. The results of parents' survey testify to the fact that a teaching aid would be productive, if it has been written in a language understandable for a pupil (native language). A teaching aid should be comprehensible not only for a teacher, but also for pupils and their parents, therefore explanation of theory and audio materials should be added. A teaching aid for instrument playing should be developed by taking into consideration

pupils' age peculiarities and should envisage not only playing the instrument, but also diversifying of activities, e.g., clapping out rhythm, marching rhythm, singing songs, writing, listening to music, drawing and painting. The emotions that the use of a teaching aid may create should also be taken into account.

3. To work out principles for the development of a holistic approach-based teaching aid the notion of holism has been investigated. A traditional and a holistic philosophy of developing piano teaching aids were compared and their comparison allows us to conclude that a holistic approach-based teaching aid: inspires a pupil, a pupil acquires knowledge by doing (by applying diverse methods), is human knowledge-based, focused on broadening experience and learning. A holistic teaching aid is based on experience which a pupil can analyze and develop his own unique skill.

4. To develop a holistic approach-based piano teaching aid the application of the following didactic and polygraphic principles is necessary:

- Principle of gradualness;
- Principle of visuality;
- Principle of musical diversity;
- Principle of compactness;
- Principle of regularity;
- Principle of estheticism;
- Principle of the national – multinational;
- Principle of perceptibility;
- Principle of correspondence to the age-group;
- Principle of self-creation;
- Principle of scientificity.

5. To evaluate a holism philosophy-based piano teaching aid for 5-7 year-old children the following evaluation criteria are needed:

- The use of a teaching aid promotes the development of child's intellectual, emotional, creative abilities;
- A teaching aid involves the use of different kinds of perceiving music (aural, kinesthetic, tactile, visual);
- The use of a teaching aid contributes to the development of the experience of musical and creative activity;

- When using a textbook, a pupil can get acquainted with Latvian folk songs and gain understanding about music of other cultures as well;
- A teaching aid can help a pupil to qualitatively acquire basic piano skills;
- A teaching aid can help a pupil to acquire elements of music language and kinds of creation;
- The format of a textbook complies with the development level of 5-7 year-old child's perceptibility;
- The use of a teaching aid enables a child to easier control himself, to be self-organized, to be motivated;
- A teaching aid enables parents to help a child;
- A teaching aid can be used for out-of-school activities (e.g., when preparing home concerts);
- A teaching aid enables a child to be an active participant of various activities during the teaching/learning process (e.g., at determining the time and character of a selected composition);
- Texts and language of a text book are comprehensible for a child;
- Methods used in the text book are diverse.

6. Expert opinion data obtained from their evaluation of a holistic approach-based piano teaching aid for 5-7 year-old children show that their evaluation of the developed piano teaching aid is positive and approving, and they also point out good, innovative and holistic aspects in it. Data yielded by expert opinions are a significant contribution to the evaluation of the text book and testify to the reliability and significance of philosophical approaches and empiric research constructions used for the development of the textbook. Experts' positive evaluation indicates that "Klavierspēles ābecīte DoReMi" has been developed by taking aspects of holistic philosophy into consideration. It can be used for educating the beginners in all curricula and standards, and private practices as well.